

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

NÁZEV BAKALÁŘSKÉ PRÁCE/TITLE OF THESIS

Úpadek podniku a jeho vliv na ekonomiku jiných podnikatelských subjektů /
Corporate bankruptcy and its impact on the economy of other business entities

TERMÍN UKONČENÍ STUDIA A OBHAJOBA (MĚSÍC/ROK)

6/2023

JMÉNO A PŘÍJMENÍ STUDENTA / STUDIJNÍ SKUPINA

Lucie Pavlíčková / KEMBC02

JMÉNO VEDOUCÍHO BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

JUDr. et Mgr. Barbora Vlachová, Ph.D.

PROHLÁŠENÍ STUDENTA

Odevzdáním této práce prohlašuji, že jsem zadanou bakalářskou práci na uvedené téma vypracoval/a samostatně a že jsem ke zpracování této bakalářské práce použil/a pouze literární prameny v práci uvedené.

Jsem si vědom/a skutečnosti, že tato práce bude v souladu s § 47b zák. o vysokých školách zveřejněna, a souhlasím s tím, aby k takovému zveřejnění bez ohledu na výsledek obhajoby práce došlo.

Prohlašuji, že informace, které jsem v práci užil/a, pocházejí z legálních zdrojů, tj. že zejména nejde o předmět státního, služebního či obchodního tajemství či o jiné důvěrné informace, k jejichž použití v práci, popř., k jejichž následné publikaci v souvislosti s předpokládanou veřejnou prezentací práce, nemám potřebné oprávnění.

Datum a místo: 13.4.2023, Rudná

PODĚKOVÁNÍ

Rád/a bych tímto poděkovala vedoucí bakalářské práce za metodické vedení a odborné konzultace, které mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

SOUHRN

1. Cíl práce:

Tato bakalářská práce si klade za cíl představit a vysvětlit situace, kdy se podnik dostane do ekonomicky nevýhodné pozice a musí tuto situaci řešit. Tato práce se zaměří na možnosti pozitivních cest řešení krize v podniku a z větší části na úpadek podniku, který znamená likvidaci podniku soudní cestou – tedy v insolvenčním řízení. V těchto souvislostech se práce ve své praktické části zaměří na definování oblastí, ve kterých se úpadek podniku ve všech svých podobách projeví, resp. může projevit v ekonomice jiných podnikatelských subjektů. Cílem je popsání těchto situací a nalezení řešení, která mohou snížit dopad z této negativní ekonomické situace. Tato práce vzniká v době, kdy se projevují následky restriktivních opatření vlády, vyvolané pandemií koronaviru. V této souvislosti budou zjištěny změny, které mají vliv na oblast insolvenční

2. Výzkumné metody:

V této práci jsou použity metody rešerše literárních zdrojů, současně odpovídajících odborných internetových článků a rozhovorů. Mezi empirickými metodami převažují rozhovory s insolvenčním správcem a odbornou účetní. Mezi použitými komparativními metodami je zejména statistické srovnání.

3. Výsledky výzkumu/práce:

Bylo zjištěno, že oblast úpadekového práva je dlouhodobě v péči několika významných odborníků, zejména ekonomů a právníků. Někteří působí jako insolvenční správci, specialisté, poradci nebo pedagogové. Tyto dvě oblasti, právo a ekonomie, se v tomto oboru snoubí a není možné úzce nespolečně spolupracovat. V práci bylo zjištěno několik aspektů úpadku, které jsou předmětem budoucích právních úprav. Nejvýznamnějším produktem bude preventivní restrukturalizace a metodika pro zvyšování finanční gramotnosti oddlužovaných osob.

4. Závěry a doporučení:

Úpadek podniku ovlivňuje tak širokou škálu subjektů, že je žádoucí věnovat mu významnou dávku péče a pozornosti. Nejenže je zasažena oblast ekonomická, ale v celkovém měřítku výrazně ovlivňuje jevy národohospodářské a všechny jevy se nakonec odrazí i v sociální oblasti. Budoucí věřitelé nesmí ztratit obezřetnost a snažit se eliminovat případná rizika, nejlépe ještě před vznikem obchodního vztahu. Velmi důležitá je oblast komunikace, jednání s věřiteli i dlužníky, a hlavně je nutná potřeba se chtít domluvit. Za velmi důležitý krok je považován návrh zákona o preventivní restrukturalizaci, který může „vrátit do hry“ množství podniků, které si jen neuměly ve správný čas poradit. Naopak je potřeba být obezřetní v oblasti novelizace insolvenčního zákona, která nejen mezi odbornou veřejností vyvolala značně negativní ohlas a mohla by ovlivnit všechny zmiňované oblasti velmi negativně.

KLÍČOVÁ SLOVA

Úpadek, restrukturalizace, konkurz, insolvence

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

SUMMARY

1. Main objective:

This bachelor thesis aims to present and explain situations when a company gets into an economically disadvantageous position and has to deal with such situation. The thesis will focus on the possibilities of positive ways of solving the crisis in the company and for the most part the bankruptcy of the company, which leads to liquidation of the company by means of legal actions - i.e. in insolvency proceedings. In this context, the practical part of the thesis focuses on defining the areas in which the insolvency of a company in all its forms will or may affect the economy of other business entities. The aim is to describe these situations and find solutions that can reduce the impact of this negative economic situation. This thesis is being written in the times when the effects of the government's restrictive measures, triggered by the coronavirus pandemic, are becoming apparent. In this context, changes that affect the insolvency field will be identified.

2. Research methods:

The methods used in this thesis are a literature search, simultaneously corresponding professional internet articles and interviews. Among the empirical methods, interviews with an insolvency practitioner and a professional accountant predominate. Among the comparative methods used is mainly statistical comparison.

3. Result of research:

It was found that the field of insolvency law has long been under the care of several prominent experts, particularly economists and lawyers. Some act as insolvency practitioners, specialists, consultants or educators. These two areas, law and economics, are intertwined in this field and it is impossible not to work closely together. Several aspects of insolvency have been identified in the work and are the subject of future legal developments. The most important product will be a preventive restructuring and a methodology for increasing the financial literacy of debtors.

4. Conclusions and recommendation:

Business failure affects such a wide range of stakeholders that it is desirable to give it a significant amount of care and attention. Not only is the economic sphere affected, but on an overall scale it significantly affects national economic phenomena and all phenomena will eventually be reflected in the social sphere. Prospective lenders must not lose caution and try to eliminate potential risks, preferably before the business relationship is established. Communication, dealing with creditors and debtors, and, above all, the need to be willing to negotiate are very important. The draft law on preventive restructuring is considered to be a very important step, as it may 'put back in the game' a number of companies that just did not know how to cope at the right time. On the other hand, it is necessary to be cautious about the amendment to the Insolvency Act, which has caused a very negative response among not only the professional public and could affect all the areas mentioned very negatively.

KEYWORDS

Bankruptcy, restructuring, bankruptcy, insolvency

JEL CLASSIFICATION

G 33, G34, G38

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení:	Lucie Pavlíčková
Studijní program:	Ekonomika a management (Bc.)
Studijní skupina:	KEMBC02
Název BP:	Úpadek podniku a jeho vliv na ekonomiku jiných podnikatelských subjektů
Zásady pro vypracování (stručná osnova práce):	<ol style="list-style-type: none"> 1. Úvod 2. Teoreticko-metodologická část<ol style="list-style-type: none"> 2.1 Ekonomická krize podniku 2.2 Nástroje zjištění a řešení krize podniku 2.3 Řešení úpadku podniku 2.4 Insolvenční řízení podniku 2.5 Použitá metodika 3. Praktická část<ol style="list-style-type: none"> 3.1 Definování vlivů ovlivňující ekonomiku ostatních subjektů 3.2 Jak ovlivnila pandemie Covid-19 úpadek podniků 3.3 Shrnutí, návrhy a doporučení 4. Závěr
Seznam literatury: (alespoň 4 zdroje)	<ul style="list-style-type: none"> • ČIŽINSKÁ, R. <i>Základy finančního řízení podniku</i>. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-271-0194-8. • KOZÁK, J. <i>Insolvenční zákon: komentář</i>. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-578-1. • SCHÖNFELD, J et al. <i>Insolvenční praxe: problémy a výzvy pro léta dvacátá</i>. V Praze: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-780-4. • TAUŠL PROCHÁZKOVÁ, P., JELÍNKOVÁ, E. <i>Podniková ekonomika-klíčové oblasti</i>. Praha: Grada, 2018. ISBN 978-80-271-0689-9.
Harmonogram:	<ul style="list-style-type: none"> • Zpracování cílů a metodiky do 10. 1. 2023 • Zpracování teoretické části do 15. 2. 2023 • Zpracování výsledků do 15. 3. 2023 • Finální verze do 15. 4. 2023
Vedoucí práce:	JUDr. et Mgr. Barbora Vlachová, Ph.D.

Prof. Ing.
Milan
Žák CSc.

Digitálně podepsal Prof.
Ing. Milan Žák CSc.
DN: cn=Prof. Ing. Milan Žák
CSc., c=CZ, o=Vysoká škola
ekonomie a
managementu, a.s.,
givenName=Milan, sn=Žák,
serialNumber=ICA -
10393535
Datum: 2022.12.01
08:53:49 +01'00'

prof. Ing. Milan Žák, CSc.
rektor

Obsah

1 Úvod	1
2 Teoreticko-metodologická část práce	2
2.1 Ekonomická krize podniku	2
2.1.1 Identifikace potíží	2
2.1.2 Mezera krytí	3
2.1.3 Sanace	4
2.1.4 Preventivní restrukturalizace	5
2.2 Nástroje zjištění a řešení krize podniku	5
2.2.1 Finanční analýza	6
2.2.2 Testy před vyplacením zisku	7
2.3 Řešení úpadku podniku	8
2.4 Insolvenční řízení podniku	9
2.4.1 Oddlužení	9
2.4.2 Moratorium	10
2.4.3 Reorganizace	10
2.4.4 Konkurz	11
2.4.5 Ručení majetkem podnikatele	13
2.5 Použitá metodika	15
3 Analytická část práce	17
3.1 Definování vlivů majících dopad na ekonomiku ostatních subjektů	17
3.1.1 Mikroekonomické pohledy	17
3.1.2 Makroekonomický pohled	22
3.1.3 Sociální pohled	30
3.2 Jak ovlivnila pandemie Covid-19 úpadek podniků	32
3.2.1 Opatření vlády	32
3.2.2 Ekonomické dopady pandemie	33
3.2.3 Lex Covid – úprava insolvenčního zákona	34
3.3 Shrnutí, návody a doporučení	35
4 Závěr	38
Literatura	40
Přílohy	I

Seznam použitých zkratk

DŘ – zák. č. 280/2009 Sb., daňový řád

InZ – zák. č. 282/2006 Sb., insolvenční zákon

OSVČ – osoba samostatně výdělečně činná

OZ – zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

VH – výsledek hospodaření

ZOK – zák. č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

ISIR – informační systém insolvenčního rejstříku

1 Úvod

Poslední desetiletí je zaznamenán veliký pokrok téměř ve všech oblastech lidského žití. Stejně jako nám novinky a nová revoluční řešení mohou zjednodušit život, začíná se objevovat i druhá strana mince. Tou je stále rostoucí potřeba se obklopovat věcmi a službami, které dříve byly zbytné nebo zbytečné. Vlastnit některé věci nebo užívat různé služby bývá někdy vnímáno jako jistý společenský standard a s tím může být přímo spojena potřeba domácností se mnohdy neúměrně zadlužovat. Dokud ještě fungují ochranné bankovní mechanismy, které za nesoudného dlužníka spočítají, že další úvěr už nebude schopen zaplatit, je vše v pořádku. Ale pokud se najde jiná, nebankovní společnost, která toto rozhodnutí nechá na dlužníkovi a za odpovídající honorář místo banky půjčku poskytne, může se dlužník dostat do dluhové pasti. Dokud dlužník splácí, vše je v pořádku, ale z ekonomického pohledu vzniká nepřiměřená poptávka po zboží a službách vyvolaná jen díky nákupu na dluh. Zvýšená poptávka po statcích a službách takto vyvolá také poptávku po poskytovatelích těchto služeb a na trh vstupují nové firmy. Snížení poptávky způsobené například ekonomickou krizí, inflací, předlužením společnosti nebo jinými vlivy, které způsobí hospodářské problémy, a podniky, které nejsou dostatečně ekonomicky stabilní, tyto situace nemusí ustát. Není náhodou, že k nejrychlejšímu rozvoji úpadkového práva dochází v dobách ekonomických změn v souvislosti s ekonomicky výrazným obdobím.

Insolvence je celospolečenský problém a zdaleka se netýká pouze dlužníka a věřitele. Tito, dříve partneři, najednou stojí každý na opačné straně. V této práci jsou představeny osoby dlužníka a věřitele a také rozdělení osob na osoby fyzické-nepodnikatele, fyzické osoby podnikající (dále „OSVČ“) a obchodní společnosti. Úpadek je záležitostí všech výše uvedených osob a jejich chování a povinnosti spolu souvisí a vzájemně se ovlivňují, stejně jako v ekonomii nabídka s poptávkou. Úkolem je nalézt všechny, nebo alespoň většinu subjektů, kterých se úpadek dlužníka dotýká. Cílem této práce je tyto subjekty pojmenovat a zjistit, jaké dopady se jich budou týkat, a případně najít způsob ochrany nebo zmírnění následků. Autorka míní, že z tohoto úhlu pohledu je úpadkové právo velmi zajímavé a je vykresleno v jiných souvislostech, než je běžně veřejnosti publikováno. V práci je poukazováno na složitost procesu a nutnost posuzovat jednotlivé kroky vůči dlužníkovi individuálně. Tento proces, zejména při řešení úpadku podniku, je tak specifický, že vyžaduje péči opravdu odbornou.

Ač je práce zaměřená zejména na úpadek podniku, nelze se vyhnout vysvětlení principů a úskalí oddlužení. Zejména proto, že mezi podniky se oddlužení týká OSVČ, ale také proto, že insolvence spotřebitele má přímý vliv na ekonomiku podniku.

Je důležité vědět, které činnosti dlužníka nebo důsledky jeho činů působí na dotčené subjekty v jeho okolí. V práci jsou cíleně nacházeny vazby a situace, které jsou na sobě vzájemně závislé. Tyto jsou vyhodnoceny a v závěrečném shrnutí představeny návrhy pro řešení jejich eliminace. Jsou vyhledávána úskalí, která jsou označena jako slabá místa v celém procesu úpadkového práva, a nechybí návrh řešení.

2 Teoreticko-metodologická část práce

Existence podniku se dá přirovnat k životnímu cyklu, kdy se podnik postupně nachází v různých fázích. Počínaje fází založení a postupného růstu zpravidla dochází ke stabilizaci. Růst a stabilizace podniku jsou fáze, ve kterých každý podnikatel a manažer doufá, že firma dlouhodobě přežije. Na podnik působí nekonečné množství interních i externích vlivů a je nutné počítat i s fází krize, anebo dokonce zániku. Tato práce se zaměří zejména na fázi, kdy podnik začne pociťovat nestabilitu v ekonomických ukazatelích, řešení zániku podniku. Postupně se pokusí identifikovat ekonomickou nestabilitu, hrozící úpadek a již nezvratný stav, vedoucí k soudem rozhodnutému stavu úpadku podniku a jeho následným řešením.

2.1 Ekonomická krize podniku

V jakékoliv fázi vývoje podniku může nastat okamžik, kdy se přestane dařit dosahovat zisků. Objeví se problémy s nízkým cash flow, záporným rozdílem příchozího a odchozího toku peněz, díky kterému se podnik dostane do potíží s hrazením závazků věřitelům včas. Tuto situaci je potřeba začít řešit co nejdříve. Podniky jsou součástí celé ekonomiky a týká se jich vše, co se v ekonomice děje, a to nejen v té domácí, ale více či méně v měřítku celosvětovém. Příčiny nelze hledat jen ve vnějším prostředí, negativní vývoj ekonomické situace podniku může být také velmi často zapříčiněn nefunkčností vnitřního prostředí podniku, nesprávným manažerským rozhodováním, chybně nastavenými procesy. Některým vnitřním vlivům se práce bude věnovat v kapitole 3.1.1.1.

2.1.1 Identifikace potíží

Aby si manažer či vlastník podniku mohl udělat správný obrázek o jeho finančním zdraví, je zapotřebí kontrolovat a analyzovat účetnictví podniku. Základním stavebním kamenem je, aby bylo účetnictví vedeno, vedeno řádně a aktuálně. Za těchto předpokladů je možné vytvářet finanční analýzy, které jsou základem pro rozhodovací procesy, řídicí procesy a včasné zjištění potíží. Veselá (2021, s. 42) vysvětluje, že v případě, kdy vedení podniku shledá, že se podnik ocitl v platební neschopnosti, a dojde k závěru, že tato je zaviněna jednorázovými negativními šoky nebo shodou nešťastných okolností, je potřeba se zamyslet nad tím, jak tuto situaci řešit vlastními silami. V této fázi je potřeba vést komunikaci s věřiteli a případně hledat možnost nových investorů nebo, pokud je to možné, řešit situaci jiným provozním úvěrem. Hlídní a sledování příslušných ukazatelů by mělo být součástí firemní kultury, díky sledování těchto ukazatelů a na základě získaných údajů lze konat příslušné kroky a včas nebo dokonce s předstihem mít možnost přistoupit k opatřením proti hrozícímu úpadku.

Při včasné identifikaci a seznání skutečnosti, že podnik nemá žádný konkurenčně schopný produkt nebo potenciál se na trhu se svým produktem nebo službou prosadit, je možné, aby se vlastníci společnosti rozhodli pro dobrovolnou likvidaci. Tato je upravena v § 187 – § 209 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“) a v zákoně č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOK“) s ohledem na jednotlivé právní formy obchodních společností. Jošt (2022, s. 3) popisuje, že podnik nacházející se v této situaci povolá prostřednictvím příslušného orgánu právnické osoby likvidátora, který v průběhu likvidace společnosti za ni jedná. Subjekt, který se může stát likvidátorem, je stanoven v § 189 OZ a vzhledem k povinnostem likvidátora by tato osoba měla být vzdělání ekonomického či právnického, jelikož v procesu likvidace je potřeba sestavit zahajovací rozvalu a soupis jmění právnické osoby, poté vyrovnat dluhy všem věřitelům a následně je činnost společnosti ukončena a společnost vymazána z Obchodního rejstříku. Tato procedura je zmíněna zejména kvůli § 200 OZ, který stanoví, že „při zjištění

úpadku v průběhu likvidace podniku podá likvidátor insolvenční návrh, a to bez zbytečného odkladu.“ Existuje výjimka, a to v případě § 201 OZ, tj. přeměna právnické osoby. V průběhu likvidace je právnická osoba označena původním názvem s připojením dovětky „v likvidaci“.

2.1.2 Mezera krytí

Jedním z výše uvedených negativních šoků může být platební zadrhnutí a odkázat se tak na „mezeru krytí“. Alexander (2017, s. 6) popisuje mezeru krytí tak, že představuje zejména ekonomické kritérium, a to tzv. tvrdé ekonomické kritérium, založené na měřitelných datech a vzájemných poměrech; tak lze posoudit platební neschopnost podniku. Jde o princip porovnání splatných závazků a disponibilní hotovosti. Tuto problematiku podrobně rozpracovalo a vysvětlilo Centrum insolvence a restrukturalizace Harryho Polaka v odborné studii k zákonu č. 64/2017 Sb., novele InZ. Mezera krytí je uzákoněna v § 3 odst. 3 InZ, jedná se nový podpůrný pohled při rozhodování o úpadku. Mezera krytí se posuzuje podle výkazu o současném stavu likvidity a výkazu o výhledu očekávaného vývoje likvidity. Úpadek je stav nerovnováhy, který může způsobit ekonomickou krizi podniku. Krize podniku nenastane během jednoho okamžiku, je to proces, který se může vyvíjet měsíce i několik let a během tohoto procesu podnik prochází různými stadii. Koncept mezery krytí nelze vnímat jako novou ochranu pro dlužníka ani jako podporu věřitelů. Je určena k posouzení platební schopnosti podniku a zjištění, zda se jedná o přechodně zhoršený stav financí, nebo o tzv. systémovou platební neschopnost, ze které je možné se v krátké době vzpamatovat. Díky této metodice je možné zjistit, zda se jedná o úpadek a zároveň o oprávněnosti insolvenčního návrhu nebo lze mezerou krytí také argumentovat proti návrhu neoprávněnému, tedy šikanóznímu. Ke stanovení mezery krytí je potřeba doložit výkazy zpracované auditorem, znalcem nebo osobou, která je odborně ekonomicky vzdělaná, jak stanoví prováděcí vyhláška k InZ. Lhůta pro dodání výkazů je stanovena na dva týdny.

Alexander (2017, s. 6) se domnívá, že je tato lhůta pro dodání výkazů dostatečná a také osvědčí zdraví podniku, který by je měl snadno doložit. Lze předpokládat, že ekonomicky nestabilní podniky, které se pohybují na hranici platební neschopnosti, takové podklady pro zpracování auditorem mít k dispozici nebudou. Podnik tedy musí nechat podklady aktuálně zpracovat, což předpokládá jistou úroveň kvality zpracovávaného účetnictví v podniku a schopnost je okamžitě předat pověřené osobě ke zpracování. Jak již bylo zmíněno, mezera krytí není jediným kritériem ani podmínkou pro posouzení úpadku daného podniku. Veškeré náležitosti zpracování výše popsaných výkazů jsou upraveny vyhláškou 190/2017 Sb., vyhláška k provedení § 3 odst. 3 InZ (vyhláška o platební neschopnosti podnikatele).

Ekonomická podstata mezery krytí

Alexander (2017, s. 7) definuje stav takto: „Z ekonomického hlediska představuje platební neschopnost stav, kdy zisk a z něho plynoucí cash flow dlužníka negeneruje dostatečnou hotovost na pokrytí jeho splatných závazků“. Jednou z možných příčin platební neschopnosti může být **nedostatečná ziskovost produkce**. Jedná se o ukazatel provozní marže EBITDA (hrubý zisk – režijní náklady); pokud tato marže není správně nastavená, je potřeba změnit stanovení marže, jinak je ziskovost podniku výhledově ohrožená. V případě neupravení těchto faktorů se podnik vystavuje neschopnosti hradit ze zisku své náklady. Jedná se o významné ukazatele pro zjištění fungování podniku.

Další příčinou bývají **chyby a nedostatky v řízení pracovního kapitálu**. Tyto chyby nastávají zejména neschopností včas inkasovat pohledávky a v tomto kontextu řídit splatnost závazků. Této situaci se lze vyhnout pomocí optimalizace řízení zásob v podniku nebo své úsilí podpořit spoluprací s bankovními či nebankovními subjekty, které poskytují služby faktoringu, forfaitingu nebo finetradingu, a dále znovu projednáním splatnosti závazků.

Může nastat situace, kdy podnik sice dokáže dosahovat dobrých provozních výsledků, ale nedokáže vyprodukovat dostatek hotovosti a umožnit dlouhodobé závazky. **Vysoké hotovostní nároky na obsluhu cizích dlouhodobých zdrojů financování**, kdy podnik sice v provozu dosahuje relativně dobrých výsledků, ale i tak není schopen produkovat dostatek hotovosti na obsluhu dlouhodobého dluhu. Jeho produkce nestačí často na úhradu úroků z úvěru nebo splátek jistiny.

Ekonomika zná v tomto ohledu ještě jeden pojem, **platební zadrnutí** (Alexander, 2017, s.7–8). Jedná se zpravidla o stav způsobený negativním ekonomickým šokem, který bývá pouze krátkodobého charakteru a dá se vyřešit nejčastěji komunikací s obchodními partnery a oddálením splatnosti závazků nebo jejich postupným umořováním.

Zjištění mezery krytí

Zjištění mezery krytí probíhá po sestavení výkazu likvidity, který splňuje parametry stanovené ve vyhlášce o platební neschopnosti podnikatele.

Dle Alexandra (2017, s. 8) se mezera krytí tedy stanoví podle následujícího vzorce:

$$\text{Mezera krytí} = \sum \text{splatné závazky} - \sum \text{disponibilní peněžní prostředky}$$

§ 3 odst. 3 InZ stanoví, že dlužník je schopen plnit své závazky, pokud mezera krytí představuje méně než desetinu jeho splatných peněžitých závazků.

Uzavření mezery krytí

V případě, že je zjištěna mezera krytí, je potřeba sestavit výhled vývoje likvidity, uvádí Alexander (2017, s. 16 a 26). Jedná se o krátkodobý finanční plán, díky kterému se zjistí, zda je podnik v plánované době schopen mezeru krytí uzavřít. Ekonomickou podstatou je zjištění, zda mezera krytí představuje pouze krátkodobý výpadek platební schopnosti podniku, nebo se již jedná o systémovou platební neschopnost, tedy krizi podniku.

2.1.3 Sanace

Sanací se označuje proces nesoudního řešení úpadku nebo hrozícího úpadku, vedoucí k ozdravení společnosti, kterým je finančně problémová společnost restrukturalizována a navrácena k solventnosti a ziskovosti. Tento proces může zahrnovat řadu různých opatření, jako je snižování nákladů, restrukturalizace dluhu a prodej aktiv. Jedním z prvních kroků při sanaci podniku je analýza finanční situace podniku. To zahrnuje identifikaci příčin finančních problémů a vypracování plánu jejich řešení. Pokud například společnost trpí nedostatkem peněžních toků, může být vypracován plán na zlepšení inkasa od zákazníků nebo na snížení výdajů. Jednou z možností je dočasné úvěrové oživení, kdy je podniku poskytnut úvěr na pokrytí krátkodobých nedostatků. Cílem je zachovat dodavatelsko-odběratelské vztahy, udržet ideální míru zaměstnanosti a schopnost platit daně, uvádí Žižlavský (2021, s. 159, 162). Tento typ sanace je vhodný pro podniky, které se potýkají s krátkodobými finančními problémy, ale stále disponují dostatečným potenciálem pro další rozvoj.

Další možností je konsolidace dluhu. Tato metoda se používá pro podniky, které se potýkají s přetížením dluhu a nedostatkem likvidity. Cílem konsolidace dluhu je sjednotit dluhy podniku do jednoho úvěru s výhodnějšími podmínkami splácení. Po analýze finanční situace je vypracován akční plán k řešení zjištěných problémů. Tento plán může zahrnovat opatření, jako je snižování nákladů, restrukturalizace dluhu a prodej aktiv.

Snížení nákladů může zahrnovat snížení počtu zaměstnanců, opětovné vyjednávání smluv nebo uzavření nerentabilních operací. Restrukturalizace dluhu může zahrnovat vyjednávání s věřiteli o prodloužení platebních podmínek nebo o přeměně dluhu na vlastní kapitál. Prodej aktiv může

zahrnovat prodej vedlejších aktiv za účelem získání hotovosti. Dalším důležitým aspektem rehabilitace společnosti je komunikace se stakeholdery. Ta zahrnuje komunikaci se zaměstnanci, dodavateli a věřiteli, aby byli informováni o plánech a pokroku společnosti. Efektivní komunikace může pomoci vybudovat důvěru a podporu pro rehabilitační proces.

Dalším krokem je implementace akčního plánu. To může zahrnovat provedení změn ve fungování společnosti, jako je uzavření nerentabilních operací nebo snížení počtu zaměstnanců. Může také zahrnovat vyjednávání s věřiteli o restrukturalizaci dluhu nebo o přeměně dluhu na vlastní kapitál. Společnost musí být monitorována, aby bylo zajištěno, že plán obnovy funguje. To může zahrnovat sledování finanční výkonnosti, jako je peněžní tok a ziskovost, stejně jako spokojenost zákazníků a zaměstnanců. Rehabilitace společnosti je proces, který zahrnuje analýzu finanční situace společnosti, vypracování akčního plánu pro řešení identifikovaných problémů, komunikaci se zúčastněnými stranami, realizaci akčního plánu a sledování pokroku. Jde o složitý proces, který vyžaduje kombinaci finančních a manažerských znalostí, ne všechny společnosti budou tedy schopny úspěšně sanovat.

2.1.4 Preventivní restrukturalizace

Tato část práce stručně pojednává o jistém výhledu do blízké budoucnosti, který se v době zpracování práce řešil na půdě Poslanecké sněmovny. Jedná se o institut preventivní restrukturalizace, resp. o zákon o preventivní restrukturalizaci. Na svém jednání dne 18. ledna 2023 vláda schválila návrh zákona o preventivní restrukturalizaci pro podnikatele v přechodných finančních potížích. Návrh tohoto předpisu převádí do českého právního řádu některá ustanovení z evropské směrnice o restrukturalizaci a insolvenční. Nové řešení pomůže manažerům a vlastníkům podniků, kterým hrozí úpadek, pokud začnou řešit potíže včas.

Na preventivní restrukturalizaci se práce více zaměří v analytické části. Tento nový institut je klíčovým prvkem pro znovunalezení a obnovení ekonomické schopnosti podniku, protože se lze dostat z výrazně negativního vlivu, tedy rozpuštěním neuhrazených závazků podniku na vrub celé společnosti, do ozdravení a zelených čísel. Tento aspekt je z mikroekonomického hlediska zásadní.

2.2 Nástroje zjištění a řešení krize podniku

Podle InZ úpadek nastává v okamžiku, kdy má dlužník **více věřitelů** a zároveň peněžité **závazky** po dobu **delší 30 dní po lhůtě splatnosti** a tyto závazky **není schopen plnit**. Dále InZ v § 3 stanoví, co znamená platební neschopnost dlužníka, a ta nastává tehdy, pokud dlužník zastavil platby podstatné části svých peněžních závazků nebo je neplní po dobu delší než 3 měsíce po datu splatnosti nebo není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí. Dále se za právnickou osobu v úpadku dle § 3 odst. 4 InZ považuje právnická osoba nebo fyzická osoba-podnikatel, je-li předložena. O předložení jde tehdy, pokud má dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku. Takto definovaný stav je fáze podniku, do které dospěl pravděpodobně po nezdařených pokusech o jeho záchranu a jedná se většinou o závěrečnou fázi existence podniku. Samotná situace, kdy je podnik v platební neschopnosti, ovšem neznamená, že je podnik v úpadku. Dle Hříbala (2020, s. 8–9) je z praxe zjištěno, že většinu podnikových krizí zapříčiní management svým rozhodováním, kdy bývá nepřipraven na nutnost řešení nestandardních situací, krizí či jiných složitých situací. Ekonomika zná systém nástrojů a ukazatelů, které na blížící se nežádoucí situaci může upozornit. Manažeři sledují finanční ukazatele, provádějí finanční analýzu, která patří k základním způsobům hodnocení finanční situace podniku. Často se jedná o neschopnost rozpoznat a správně vyhodnotit varovné signály a adekvátně na ně reagovat. Problematická bývá často přiměřenost opatření k nastolení

normálního způsobu fungování, uvádí Hříbal (2020, s. 8–9). Jedním ze stěžejních faktorů je uvědomění si vlastního pochybení nebo neschopnosti. Zdaleka ne všichni manažeři dokáží provádět nepopulární restriktivní opatření k dotčeným osobám, a to ani z důvodu objektivních příčin.

2.2.1 Finanční analýza

Finanční analýza znamená systematický rozbor dat, který pochází převážně z účetních výkazů. Pomocí finanční analýzy lze takto zhodnotit firemní minulost, obraz o současnosti a také předpovídat budoucí finanční podmínky.

Hlavním smyslem finanční analýzy je připravit podklady pro kvalitní rozhodování o fungování podniku. V účetnictví jsou zaznamenány hodnoty peněžních údajů, které se vztahují pouze k jednomu časovému okamžiku, a tyto údaje jsou víceméně izolované. Použitím těchto dat pro finanční analýzu vznikne ucelený pohled na hodnocení finančního zdraví podniku, uvádí Růčková (2019, s. 9–10). Nebo je možné finanční analýzu vnímat jako nástroj, který dovolí z běžně dostupných informací získat informace podrobné, podstatou finanční analýzy je získání nových informací o finanční situaci podniku. Cílem finanční analýzy je posouzení finančního zdraví podniku, kdy potřeba se zaměřit na schopnost podniku generovat zisk a zjistit tak jeho rentabilitu a schopnost udržet optimální kapitálovou strukturu. Analýzou se zjistí, jak efektivně jsou využívány zdroje a platební morálka závazků.

Aby bylo možné analýzu provést správně, vstupní data musí být kvalitní a spolehlivá. Kromě finančních výkazů, které jsou součástí účetní uzávěrky, je možné si vytvořit vnitropodnikové výkazy, které si podnik zpracuje a jejich parametry nastaví podle potřeby, tvrdí Růčková (2019, s. 21), zejména s ohledem na časové hledisko.

K základním cílům finančního řízení je dle Růčkové (2019, s. 10) možno zařadit především dosahování finanční stability. Tu lze hodnotit podle následujících kritérií: schopnost vytvářet zisk, zajišťovat přírůstek majetku a zhodnocovat vložený kapitál, toto kritérium je obecně považováno za nejdůležitější, neboť postihuje podstatu podnikání. Druhé kritérium je zajištění platební schopnosti podniku. Toto kritérium má stejnou úroveň důležitosti jako vytváření zisku, bez platební schopnosti většinou neexistuje možnost nadále fungovat, uvádí Růčková (2019, s.10), a předznamenává konec podnikatelské činnosti firmy.

Výsledek hospodaření

Výsledek hospodaření („VH“) je rozdíl mezi výnosy a náklady společnosti. Pro porovnání vzhledem k životnímu cyklu podniku je potřeba používat VH před zdaněním z důvodu případné možné odchylky ve výši daňové povinnosti, která může ovlivňovat srovnatelnost výsledků hospodaření v rámci času. Výsledkem hospodaření je buď zisk, nebo ztráta. Podnik bývá zpravidla ve ztrátě, když je v období vzniku, počátečního růstu nebo naopak v období poklesu (krize).

Likvidita

Likvidita je jedním z klíčových ukazatelů finanční stability a zdraví společnosti. Likvidita označuje schopnost společnosti přeměnit svá aktiva na peněžní prostředky a těmi splatit své závazky včas, vysvětluje Scholleová (2017, s. 178). Používají se tři pohledy na určení likvidity, a to je v první řadě likvidita běžná, která ukazuje, kolikrát jsou oběžná aktiva vyšší než krátkodobé závazky, resp. kolikrát je schopen dlužník uspokojit své věřitele, kdyby přeměnil všechna svá aktiva na peněžní prostředky.

Běžná likvidita = oběžná aktiva / krátkodobé závazky

Dále je to pohotová likvidita, která je přísnější než likvidita běžná. Do této likvidity se nebudou při jejím stanovení počítat ty nejméně likvidní položky – zásoby.

Pohotová likvidita = (oběžná aktiva – zásoby) / krátkodobé závazky

Okamžitá likvidita je nejpřísnějším ukazatelem likvidity, kdy se poměruje pouze finanční majetek, tedy hotovost, bankovní účty a krátkodobé obchodovatelné cenné papíry s krátkodobými závazky.

Okamžitá likvidita = finanční majetek / krátkodobé závazky

Výsledkem je poměrový ukazatel, který se lehce odlišuje dle odvětví podnikání firmy. Tedy u běžné likvidity uvádí Scholleová (2017, s. 179) hodnotu 1,8–2,5, ale také uvádí, že jde v současnosti o zbytečné zadržování majetku. Jiné zdroje uvádí rozmezí 1,5–2. U likvidity pohotové je to 1–1,5 a okamžité 0,2–0,5.

Cash flow

Cash flow je pojem, který označuje tok peněz v rámci podnikání nebo jiného finančního projektu. Je to rozdíl mezi příjmy a výdaji, který ukazuje, zda projekt generuje příjem nebo ztrátu. Cash flow je důležitým ukazatelem pro posouzení zdraví a úspěšnosti podniku, protože umožňuje pochopit, zda je podnik schopen generovat dostatečné příjmy na splácení svých závazků a rozvoj svých aktivit. Existuje několik druhů cash flow, jako například operativní cash flow, který zahrnuje příjmy a výdaje související s běžnými operacemi podniku, investiční cash flow, který zahrnuje náklady na nákup a prodej aktiv, a finanční cash flow, který zahrnuje náklady spojené s financováním podniku. Důležitost cash flow pro podnikání je také zdůrazněna ve finanční teorii. Například teorie pevného rozpočtu firmy tvrdí, že firma by měla být schopna udržet stabilní cash flow, aby mohla zajistit svou existenci a rozvoj. V praxi manažeři a investoři používají cash flow jako důležitý ukazatel při rozhodování o investicích nebo financování podniku. Analýza cash flow umožňuje pochopit, zda má podnik dostatečnou likviditu na splácení svých závazků a rozvoj svých aktivit, a také poskytuje informace o rentabilitě podniku.

2.2.2 Testy před vyplacením zisku

Test insolvence vychází z § 40, odst. 3 ZOK, který uvádí, že podíly na zisku (případně zálohy na podíl na zisku) nelze vyplatit, pokud by si tím společnost přivodila úpadek. Pokud podíl na zisku kvůli nesplnění této podmínky nemůže být do konce účetního období vyplacen, tak právo na něj zaniká. Tento podíl na zisku lze na základě účetní závěrky schválené nejvyšším orgánem obchodní korporace rozdělit až do konce účetního období, které následuje po účetním období, za něž byla účetní závěrka sestavena. Rozdělování zisku předchází tzv. „bilanční test“, který provádí nejvyšší orgán společnosti a spočívá v tom, vysvětluje Gabrhelíková (2021), „že lze rozdělit maximálně součet výsledku hospodaření posledního skončeného účetního období, výsledku hospodaření minulých let a ostatních fondů, které může kapitálová společnost nebo družstvo použít podle svého uvážení, snížený o příděly do rezervních a jiných fondů.“ Toto pravidlo bylo novelou rozšířeno kromě původních akciových společností a společností s ručením omezeným také na družstva. Pokud by došlo k vyplacení podílu přes bilanční test, bylo by to považováno za porušení péče řádného hospodáře statutárního orgánu, který o výplatě rozhodl. Předpokladem u této úpravy by mělo být zajištění skutečnosti, že společnosti nebudou vyplácet zisk nad rámec toho, co si mohou skutečně dovolit. Před rozdělením zisku musí nejvyšší orgán společnosti provést také tzv. „test vlastního kapitálu“. Test je opět povinný u a. s., a nově u s. r. o. a družstev. Princip tohoto testu spočívá v tom, že není možné rozdělit zisk, pokud by toto rozdělení způsobilo snížení vlastního kapitálu pod výši upsaného základního kapitálu zvýšeného o fondy, které nelze podle zákona či společenské smlouvy

rozdělit. Rozhodnutí o výplatě podílů na základě rozhodnutí nejvyššího orgánu v rozporu s popsány mi pravidly by opět mohlo být považováno za porušení péče řádného hospodáře ze strany statutárního orgánu. Test vlastního kapitálu by měl především zajistit, aby základní kapitál a nedělitelné fondy plnily svoji funkci, tedy zajistily stabilitu hodnoty základního kapitálu.

Tzv. „**test insolvency**“ byl jednou z podmínek pro vyplacení podílu na zisku již před novelou zákona o obchodních korporacích. Tento test se jediný vztahuje na všechny obchodní společnosti. Obchodní korporace nesmí vyplatit podíl na zisku nebo jiných vlastních zdrojích, pokud by si tím přivodila úpadek. Pokud by společnost testem neprošla a nebude schopna vyplatit podíl na zisku ani do konce následujícího účetního období, právo na vyplacení podílu na zisku zanikne. V případě, že statutární orgán vyplatí zdroje obchodní korporace i přes test insolvency, odpovídá za způsobenou újmu, uvádí Gabrhelíková (2021).

Rozdělování zisku se často obcházel tak, že se majetek bezúplatně převáděl na společníky či osoby jim blízké jakožto dary. Aby se zabránilo takovému chování, je nyní v platné právní úpravě § 40 ZOK **zakotven zákaz poskytnout bezúplatné plnění společníkům** a osobám jim blízkým, pokud nejde o obvyklé příležitostné dary, věnování v přiměřené výši na veřejně prospěšné účely, plnění za účelem vyhovění mravním závazkům nebo ohledům slušnosti, případně výhody poskytované obchodní korporací dle zákona.

2.3 Řešení úpadku podniku

Podle Insolvenčního zákona tato situace **nastává** v okamžiku, kdy má dlužník **více věřitelů a zároveň peněžité závazky** po dobu **delší 30 dní po lhůtě splatnosti** a tyto závazky **není schopen plnit**. Dále insolvenční zákon v § 3 stanoví, co znamená platební neschopnost dlužníka, a ta nastává tehdy, pokud dlužník zastavil platby podstatné části svých peněžních závazků nebo je neplní po dobu delší než 3 měsíce po datu splatnosti nebo není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí. Dále se za osobu v úpadku dle odst. 3 § 3 InZ považuje právnická osoba nebo fyzická osoba-podnikatel, je-li předlužena. O předlužení jde tehdy, pokud má dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku. Takto definovaný stav je fáze podniku, do které podnik dospěl pravděpodobně po nezdařených pokusech o svou záchranu a jedná se většinou o závěrečnou fázi existence podniku. Samotná situace, kdy je podnik v platební neschopnosti, ovšem neznamená, že je podnik v úpadku. Toto rozhodnutí přísluší pouze soudu, tedy konkrétně soudu krajskému, místně příslušnému. Zákon dále zcela přesně definuje situace, kdy není dlužník schopen závazky plnit (§ 2 InZ), a to v případě, že dlužník zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků nebo je neplní po dobu delší než 3 měsíce po lhůtě splatnosti nebo není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí anebo nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1, kterou mu uložil insolvenční soud.

Dále se dle § 3 odst. 4 InZ za osobu v úpadku považuje právnická osoba nebo fyzická osoba-podnikatel, je-li předlužena. O předlužení se jedná tehdy, pokud má dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku. Zákon vysvětluje i situaci zvanou hrozící úpadek, a to tak, že pokud lze zřetelně ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků, je povinnost statutárního zástupce podniku postupovat v souladu s insolvenčním zákonem a ihned po zjištění a nezpochybnění situace na ekonomický subjekt podat insolvenční návrh. V případě prolongace tohoto rozhodnutí se statutární zástupce podniku vystavuje riziku odpovědnosti za škodu způsobenou věřitelům dle § 99 InZ

Včasné řešení úpadku chrání zájmy nejen samotného dlužníka, ale hlavně zájmy věřitelů, zaměstnanců a státu. Povinnost podat insolvenční návrh má dle § 98 InZ dlužník, v případě právnické osoby je to statutární zástupce nebo likvidátor, který může zjistit úpadek podniku během mimosoudní likvidace. V tomto ohledu je potřeba se podívat na osobu statutárního zástupce, který za společnost může podat insolvenční návrh. U veřejné obchodní společnosti je statutárním orgánem každý ze společníků, v případě komanditní společnosti je statutárním orgánem komplementář, u společnosti s ručením omezením každý jednatel samostatně, pokud nestanoví společenská smlouva jinak, a u akciové společnosti jde o představenstvo. Povinnost podat insolvenční návrh naopak nemá prokurista, pokud nesmí zatěžovat a zcizovat nemovitý majetek podniku. Takové omezení brání prokuristovi podat insolvenční návrh. Pokud je však právnická osoba v likvidaci a byl jí jmenován likvidátor, má tuto povinnost pouze likvidátor. Pouhé formální podání návrhu ale není jediná iniciativa dlužníka ke splnění povinnosti. Důležité je, aby byl návrh přijat, resp. aby důvodem jeho případného zamítnutí nebyly nedostatky z viny navrhujícího dlužníka. Toto je pak soudy považováno za formální, nikoliv skutečnou snahu o splnění povinnosti dle § 98 InZ.

2.4 Insolvenční řízení podniku

Insolvenční řízení, slovy Veselé (2021, s. 1), je státem a jeho právním řádem vytvořené prostředí, ve které mohou být pohledávky věřitelů uspokojovány a řešen dlužnický problém. V České republice se tak děje soudní cestou, kdy insolvenční řízení uspokojuje pohledávky všech věřitelů a je založeno z větší části na dobrovolnosti, oproti vymáhání exekučnímu, kde se vymáhá pro jednoho věřitele a dlužník většinou dobrovolně neplní. Z historického pohledu je existence stále zdokonalujícího a pro dlužníky stále přívětivějšího insolvenčního zákona, který nahradil zákon o konkurzu a vyrovnání č. 328/1991 Sb., záchranou, která umožnila více než 270 tisícům osob a firem vyřešit jinak neřešitelnou finanční situaci. Než se práce zaměří na jednotlivé fáze insolvenčního řízení vztahující se k řešení úpadku podniku, je vhodné zmínit osobu, jejíž posláním je se svým týmem velice podrobně analyzovat vše, co se týká dlužníka, věřitele a insolvenční obecně. JUDr. Jarmila Veselá založila společnost InsolCentrum v roce 2009. Jedná se o společnost, ve které se zabývají zpracováním dat z insolvenčních řízení. Další subjekt zpracovávající data z insolvenčních řízení je ISIR (informační systém insolvenčního rejstříku), tato data jsou k dispozici pouze strojově v předem dané formě, dále nezpracovaná. Zejména z těchto „surových dat“ zpracovává tým Jarmily Veselé velmi podrobně, ručně ověřované statistiky z nejrůznějších úhlů pohledů – „*po 12 letech o dlužníkovi v oddlužení a o firmách v konkurzu víme úplně všechno*“, doplňuje Veselá (2021).

2.4.1 Oddlužení

Řešení úpadku pomocí oddlužení bylo donedávna určeno výhradně pro fyzické osoby-nepodnikatele, tedy spotřebitele. Postupným zvyšováním počtu drobných podnikajících osob, jejichž charakter podnikání je samostatný podnikatel bez vlastních zaměstnanců nebo se zaměstnanci, je zapotřebí se tímto způsobem řešením úpadku zabývat, jako alternativou pro řešení úpadku podnikatelů. Krhut (2021, s. 99) poukazuje na stav, kdy se mohli oddlužit drobní individuální podnikatelé – samozaměstnavatelé nebo zaměstnaní dlužníci s doplňkovým příjmem z podnikání. Postupným uvolňováním původních mantinelů se schválením zákona č. 191/2020 Sb., který novelizoval InZ, oddlužení otevřelo i dlužníkům – fyzickým osobám-podnikatelům s dluhy z podnikání. Tento způsob řešení úpadku podnikatele je v této práci zmíněn, protože řešení úpadku OSVČ sem zcela určitě patří. Vzhledem k výrazné odlišnosti řešení oproti právnickým osobám jej však tato práce nebude rozebírat podrobněji.

2.4.2 Moratorium

Moratorium je ochrana dlužníka, který je podnikatelem, o kterou může požádat do 7 dnů od podání věřitelského insolvenčního návrhu, insolvenční soud. Moratorium je možno vyhlásit až na 3 měsíce. Po dobu jeho trvání nelze vyhlásit úpadek dlužníka a trvají stejné účinky jako při zahájení insolvenčního řízení. Kališ (2017) míní, že účelem moratoria je zpravidla zachování ekonomické hodnoty podniku, snaha o neukončení provozu podniku. Umožňuje podniku pokusit se nalézt případného zájemce o kapitálový vstup do něj nebo alespoň zahájení jednání o možném způsobu reorganizace. Existuje i možnost revitalizace podniku např. formou financování existujícího podniku, zřízení mimobilančního financování. Moratorium má smysl v případě, že se dlužník sice dostal do platební neschopnosti, ale je schopen prokázat, že po uplynutí doby, na kterou je vyhlášeno, bude opět schopen plnit své závazky. Typickým problémem může být druhotná platební neschopnost, nečekaný výpadek výroby, výpadek dodávky a blokáce výroby. O vyhlášení moratoria může požádat pouze dlužník. Za dlužníka podává návrh na moratorium statutární orgán. Zákon v § 115 vymezuje podnikatele, kterým právo na moratorium nelze umožnit, a sice právnické osobě, která se nachází v likvidaci. Kališ (2017) dále upozorňuje na přísné lhůty. Pouze jediný pracovní den má soud na rozhodnutí o vyhlášení moratoria. Návrh na moratorium musí být tedy návrhem perfektním, jinak ho soud může odmítnout. Klíčovou formální podmínkou pro vyhlášení moratoria je dle § 116 odst. 2 InZ souhlas nadpolovičního počtu věřitelů s jejich úředně ověřenými podpisy a dále přiložení poslední účetní závěrky. V době účinnosti moratoria není možno vypovědět ani odstoupit od smluv na dodávky energií a surovin, jakož i dalších smluv o dodávkách zboží a služeb, které ke dni vyhlášení moratoria trvaly alespoň 3 měsíce. Bez povolení soudu nelze provést vzájemný zápočet pohledávek, ale naopak závazky související s provozem podniku vzniklé v posledních 30 dnech před vyhlášením moratoria nebo po něm se hradí přednostně.

Zánik moratoria dle § 124 InZ nastává uplynutím doby, na kterou bylo vyhlášeno, nebo zrušením soudu. Soud moratorium zruší na návrh většiny věřitelů, nebo pokud dlužník uvedl v návrhu nepravdivé údaje či vyhlášením moratoria sledoval nepoctivý záměr. Garajová (2020) uvádí, že soud může rozhodnout například o odmítnutí insolvenčního návrhu pro zjevnou bezdůvodnost, insolvenční řízení zastavit nebo insolvenční návrh zamítnout. Moratorium tak může podniku pomoci překonat stav úpadku či hrozícího úpadku nebo dosáhnout dohody o vypořádání dluhů s věřiteli. Moratorium není svým způsobem řešením úpadku dlužníka. Jedná se o takové „vytržení trnu z paty“, často k této situaci dochází v okamžiku, kdy dlužník podcení komunikaci s věřitelem nebo věřiteli a situace dojde k podání věřitelského návrhu. U firmy dlužníka se musí jednat o krátkodobý problém, všechny skutečnosti musí být pro soud popsány a odůvodněny.

2.4.3 Reorganizace

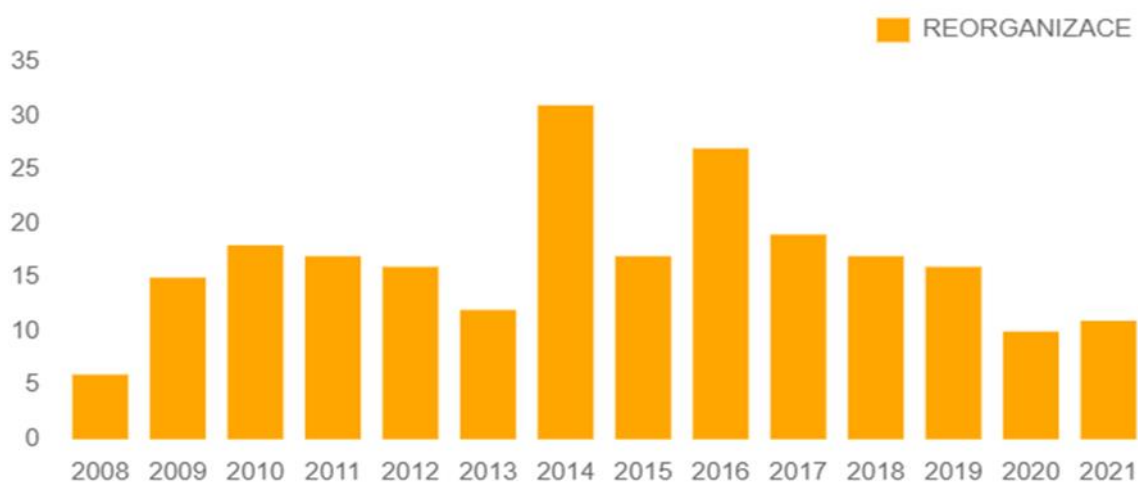
Insolvenční zákon v § 316 o reorganizaci stanoví, že se jedná o proces postupného uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníkovy podniku. Tento proces je běžný při běžném chodu podniku také s rozdílem, že při reorganizaci soudní se dlužník již ocitl v úpadku. Reorganizace je soudem schválený soubor opatření k ozdravení hospodaření podniku, označovaný jako reorganizační plán, jehož plnění je průběžně kontrolováno věřiteli. Tento způsob řešení úpadku dlužníka-podnikatele či obchodní společnosti by byl často nejlepším způsobem řešení problémů, ale tuto šanci nemá každý. Je hned několik důvodů, proč takto nelze pomoci každé společnosti.

Reorganizace je oblast, která je velmi ekonomicky a společensky žádoucí. Bohužel je nejméně častým způsobem řešení úpadku podnikatelského subjektu. Reorganizace je podle Žižlavského (2016) považována za jedno z nejefektivnějších sanačních řešení, konkrétně v praxi asi nejlépe

funguje model tzv. přenesené reorganizace, ve které se mění vlastník korporace. Starý vlastník „přeneše“ svou vlastnickou pozici na nového nabyvatele korporace, nejlépe strategického investora. Podle toho vznikl název „přenesená reorganizace“. Investor vstoupí do kapitálové struktury korporace. V rámci reorganizačního plánu věřitelům podnik nabídne částečné uspokojení pohledávek, tj. nabídka procentuálního uspokojení pro zajištěné a nezajištěné věřitele; všechny ostatní závazky zaniknou. Tato očista umožní podniku nový začátek. JUDr. Žížlavský a jeho kancelář jsou specialisté na řešení specifických případů v oblasti úpadku korporátů a finančních institucí. Tito specialisté jsou klíčovými subjekty pro možnost řešení reorganizace, preventivní restrukturalizace a jiných složitých či specifických případů.

Níže na obrázku č. 1 je uveden vývoj povolených reorganizací od roku 2008–2021.

Obrázek 1 Vývoj povolených reorganizací

Zdroj: InsolCentrum, ISIR (2022)

2.4.4 Konkurz

Z celé škály pojmů, které k úpadku podniku patří, je nejvíce známý pravděpodobně pojem konkurz. Dle Strnada (2021, s. 17–27) je konkurz vnímán jako negativní pojem, jako důkaz vlastního selhání, proto k němu zejména dlužníci z řad podnikatelů přistupují až v okamžiku, kdy není vyhnutí. Bohužel, v této chvíli už v majetkové podstatě již obvykle není žádný majetek, nebo pouze minimální, který na uspokojení pohledávek nepostačuje. Insolvenční zákon k tomuto v § 98 odst. 1 uvádí, že dlužník má povinnost podat insolvenční návrh bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděl nebo měl dozvědět o svém úpadku. Pokud tak neučiní, vyplývají z toho pro něj sankce podle § 99 InZ.

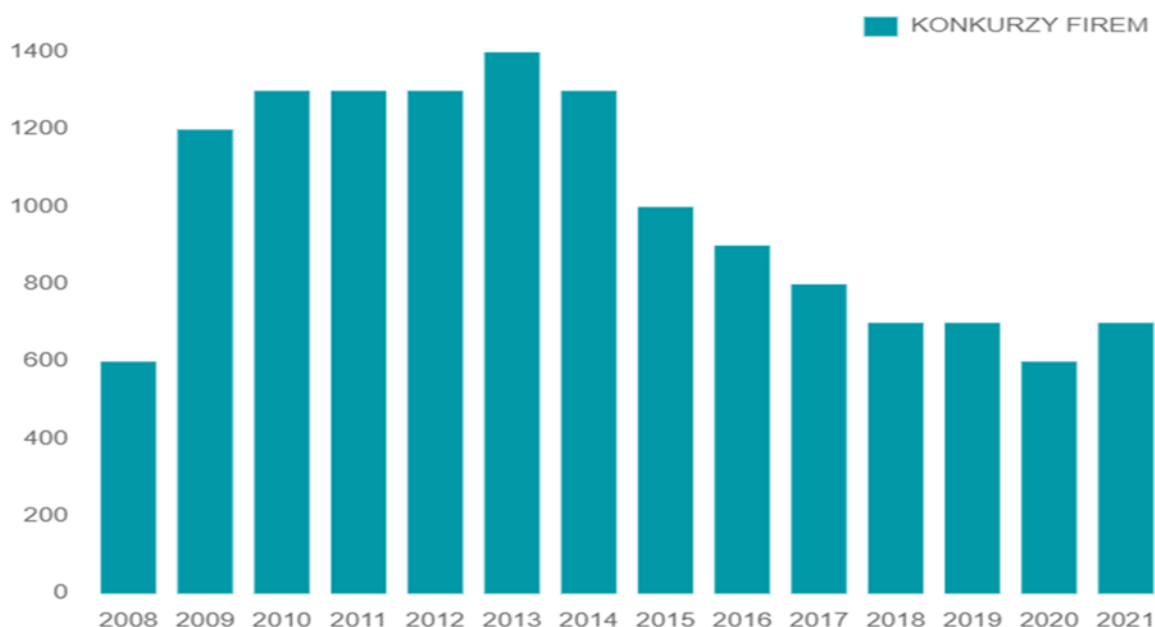
S platností od 1. ledna 2021 byl novelizován ZOK. Rozsáhlé a zásadní změny nastávají pro členy statutárních orgánů společnosti, pokud insolvenční soud shledá, že člen statutárního orgánů přispěl porušením svých povinností k úpadku obchodní korporace, má povinnost plnit do majetkové podstaty, a to dle § 66 ZOK vydat do majetkové podstaty prospěch získaný ze smlouvy o výkonu funkce, jakož i případný jiný prospěch který od obchodní korporace obdržel, a to až za období dvou let před zahájením insolvenčního řízení, jedná-li se o insolvenční řízení na návrh jiné osoby než dlužníka, anebo plnit do majetkové podstaty plnění až do výše rozdílu mezi souhrnem dluhů a hodnotou majetku obchodní korporace, dle míry zavinění, kterou stanoví insolvenční soud.

Princip konkurzu spočívá v zásadě v poměrném uspokojování pohledávek věřitelů z výnosu zpeněžení majtkové podstaty. Konkursy se dají rozdělit na ty, ve kterých se o jiném způsobu řešení úpadku podniku neuvažuje již od začátku, a ty, které takto skončí jako nepovedený pokus o jiný způsob řešení. Obrázky 2 a 3 popisují vývoj konkurzů za období od roku 2008-2021.

Jak vlastně konkurz dopadne? Jak to ve skutečnosti je s neuhrazenými závazky? K výsledku konkurzu firmy se vyjadřuje Ing. Kateřina Schwarzová (2023) ze společnosti InsolCentrum: „Po skončení konkurzu nezanikají ty závazky, nebo jejich části, které nebyly uhrazeny ze zpeněženého majetku. Právnícká osoba po skončení konkurzu neobnoví svoji činnost a je vymazána z obchodního rejstříku. Věřitelé tak nemají dlužníka, po kterém by své pohledávky vymáhali. V případě zkrachovalého podniku, kde není uspokojena celá výše přihlášených pohledávek, je podnik vymazán z obchodního rejstříku a zbylé dluhy jsou nevymahatelné. Jak jsme již popisovali, v České republice neručí vlastník svým osobním majetkem za dluhy podniku.“

Jiné to je po skončení konkurzu fyzické osoby-podnikatele, který ručí svým majetkem za dluhy z podnikání. Pokud živnostník neuhradí své dluhy z majetku v konkurzu, tyto neuhrazené dluhy bez dalšího nezanikají. Věřitelé tedy mohou opět své pohledávky vymáhat a jedinou šancí, jak se zbavit dluhů, je nechat se zaměstnat a poté podat insolvenční návrh na povolení oddlužení. V rámci oddlužení dlužník standardně po dobu 5 let (3 let v případě seniorů a invalidních důchodců ve II. a III. stupni či v případě, že dlužník uhradí 60 % svých dluhů) odvádí měsíčně ze svých příjmů splátky, které jsou poměrně rozdělovány mezi věřitele. V případě splnění podmínek oddlužení a po vydání rozhodnutí o osvobození od zbytku dluhů je dlužník po výše zmíněné době oddlužen, tedy zbaven dosud neuhrazených pohledávek, vysvětluje Schwarzová (2023).

Obrázek 2 Vývoj prohlášených konkurzů firem

Zdroj: InsolCentrum, ISIR (2022)

Likvidační konkurz

Je nejnižší formou řešení úpadku obchodní korporace. Jedná se o jednoduše popsanou strategii, tedy o zpeněžení majetkové podstaty, výtěžek je rozdělen mezi věřitele a zanikne jak korporace, tak její závod. Takto je rozlišováno zcela úmyslně, protože u jiných řešení to může dopadnout odlišně.

Sanační konkurz

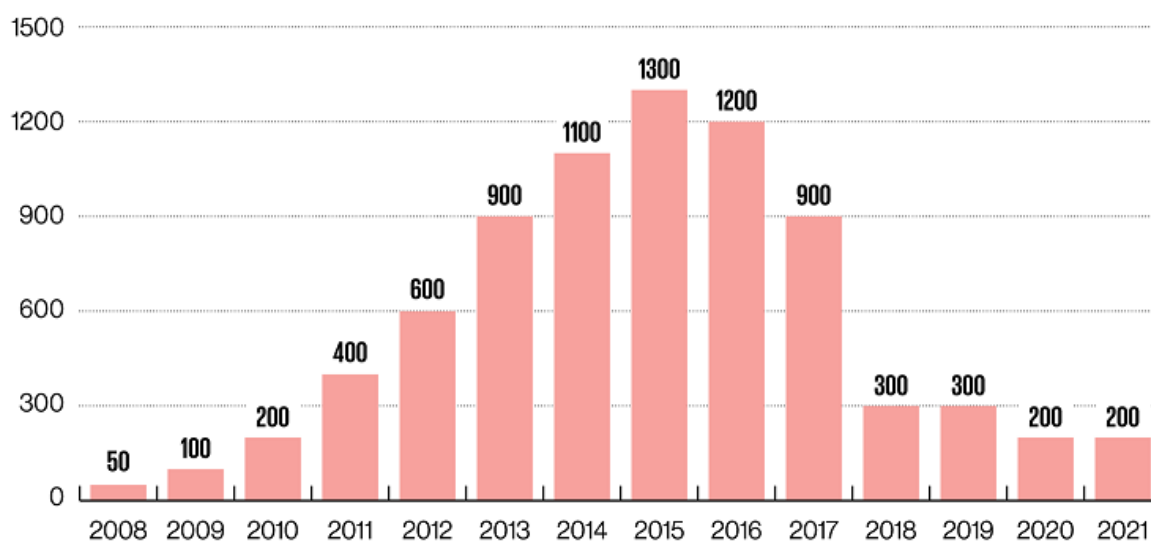
Takto označovaný konkurz popisuje Žižlavský (2016) jako vyšší formu konkurzu. Obchodní korporace prochází konkurzním řízením, ale svůj výrobní závod udržuje v chodu. Na scénu přichází investor, který má zájem závod koupit. Tento poté přechází na investora, se zachováním všech vztahů a veškerou činností. Původní korporace po prodeji zaniká. Takže v důsledku je stále existující a fungující podnik, ale ten má pouze jiného vlastníka. Žižlavský (2016) tento postup přirovnává k prodejní reorganizaci, kdy proces je velmi podobný, ale v tomto případě nemusí původní korporace zaniknout, ale může např. podnikat v jiné oblasti.

Nepatrný konkurz

Je zvláštní formou zjednodušeného konkursu, který je možno aplikovat jen u dlužníků fyzických osob s méně jak 50 věřiteli a obratem menším než 2 000 000 Kč ročně. O nepatrném konkursu rozhoduje insolvenční soud bez návrhu, ten má pak jednodušší pravidla, která stanoví § 315 InZ s možností dohody na schůzi věřitelů. Insolvenční soud může stanovit pro nepatrný konkurz i další odchylky, pokud povedou k rychlému a hospodárnému průběhu insolvenčního řízení. Jeho výsledky jsou však stejné jako u standardního konkursu.

Obrázek 3 Konkurzy živnostníků

Konkurzy živnostníků

Zdroj: InsolCentrum

Zdroj: InsolCentrum, ISIR (2022)

2.4.5 Ručení majetkem podnikatele

Rozsah odpovědnosti jednatele za dluhy společnosti, ve které je nebo někdy byl jednatelem, a rozsah jeho ručení svým vlastním majetkem je dle Garajové (2020) stále diskutované téma. Dříve za porušení svých závazků odpovídala společnost celým svým majetkem, společník ručil

ze zákona za závazky společnosti do výše nesplacené části svého vkladu zapsaného v obchodním rejstříku (pozn. zákon č. 513/1991). S ohledem na výši základního kapitálu, kterou jsou povinni splatit společníci dle nového ZOK, již pro toto omezení není uplatnění.

Společnost s ručením omezeným (s. r. o., spol. s r. o.)

Společnost s ručením omezením odpovídá za své dluhy celým svým majetkem. Pokud tento majetek nestačí, za dluhy společnosti ručí jednatel svým soukromým majetkem, **pokud vznikly porušením jeho povinností** péče řádného hospodáře a pokud společnost nedisponuje majetkem potřebným k jejich pokrytí. Vše vychází již z občanského zákoníku, kdy jedinec, který přijme funkci člena voleného orgánu, se zavazuje, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Garajová (2020) doplňuje, že „*loajalitou se přitom myslí povinnost jednatele upřednostňovat zájmy společnosti před svými vlastními zájmy, před zájmy svých blízkých apod.*“ Správné pojetí loajálního výkonu funkce už bylo předmětem rozhodnutí Nejvyššího soudu, kdy například rozhodnutí sp. zn. 27 Cdo 844/2018-315 stanoví: „*Jednatel společnosti s ručením omezeným odpovídá za řádný výkon funkce v souladu s požadavkem na péči řádného hospodáře, nikoliv za výsledek své činnosti. Jedná-li s péčí řádného hospodáře, není povinen hradit společnosti škodu, byť by v důsledku takového jednání vznikla.*“ Z rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 27 Cdo 844/2018-315 dále vyplývá, že pro posouzení, zda rozhodnutí jednatele, která přijal při výkonu své funkce, byla učiněna v souladu s požadavkem na péči řádného hospodáře, není zásadní, jaký následek tato rozhodnutí měla, i kdyby měla negativní dopad, ale jednatel nesměl postupovat protiprávně.

Teprve je-li zjištěno, že jednatel společnosti s ručením omezeným nevynaložil úsilí odpovídající hlediskům **péče řádného hospodáře**, lze zvažovat, zda je povinen společnosti nahradit újmu vzniklou v důsledku takového jednání. Jednatel nemusí být odborník na veškerou činnost v rámci podnikání a vedení společnosti, ale nemá-li potřebné znalosti, je povinen zajistit osobu, která potřebné znalosti má. Součástí péče řádného hospodáře je přitom schopnost rozpoznat, které činnosti již není s to jednatel vykonávat sám či které potřebné znalosti a dovednosti nemá.

Veřejná obchodní společnost (v. o. s., veř. obch. spol.)

Společníci veřejné obchodní společnosti v případě podnikatelského neúspěchu podle § 95 odst. 1 ZOK ručí za její dluhy společně a nerozdílně. Tento typ zajištění chrání věřitele v situacích, kdy společnost neplní řádně a včas své závazky, nicméně pro společníky představuje nebezpečí ztráty osobního majetku srovnatelné s rizikem při individuálním podnikání. Je proto nezbytné, aby byl mezi společníky vytvořen blízký vztah zakládající se na vzájemné důvěře a znalosti.

Komanditní společnost (k. s., kom. spol.)

Tento typ obchodní korporace je nejvíce specifický, protože míra ručení se podle typu společníka liší. Alespoň jeden společník (komanditista) ručí za závazky společnosti omezeně nebo v poměru vkladů společně a nerozdílně s ostatními společníky do výše svého nesplaceného vkladu, uvádí § 122 ZOK, a alespoň jeden společník (komplementář) neomezeně celým svým majetkem. Nevýhodou je, že komanditisté se nemohou podílet na vedení společnosti, které tak připadá do rukou komplementářů. Minimální počet společníků jsou dva, jeden komanditista a jeden komplementář. Zisk a ztráta se dělí mezi společnost a komplementáře.

Akciová společnost (a. s., akc. spol.)

Společnost ručí za své závazky celým svým majetkem. Akcionář neručí za závazky společnosti. Jediné, co akcionář riskuje svým vstupem do a. s., je ztráta hodnoty akcií. Akciová společnost

má zákonem daný na výběr dva systémy řízení, vysvětluje Preus (2022). První variantou je tzv. monistický systém, kdy je vytvořena správní rada, která plní funkci statutárního orgánu. V druhém, dualistickém systému je vytvořeno představenstvo a dozorčí rada. Oba orgány musí mít minimálně tři členy, pokud firemní stanovy neurčí vyšší počet. V pochybnostech platí, že je zvolen dualistický systém. Tato možnost volby přináší větší míru variability a výběr vhodnější struktury vedení společnosti. To se pak následně promítá do efektivity a úspěšnosti řízení společnosti. Akciová společnost je určitě vhodná pro podnikání ve velkém, jako obchodní partner představuje prestiž a důvěryhodnost. Naopak ale vyžaduje mnohonásobně větší počáteční vklad, vícečlenné profesionální vedení a zodpovědný přístup k vedení a administrativě.

Družstvo

Zákon o obchodních korporacích upravuje ručení statutárních orgánů družstva. Družstvo je společenství neuzavřeného okruhu osob. Družstvo stejně jako jiné obchodní korporace musí ručit za své závazky, a to celým majetkem družstva. Ručí ale pouze za závazky, které s ním přímo souvisejí. Toto ručení je velmi výhodné pro jeho členy, protože neručí svým vlastním majetkem. Samotní členové družstva tedy nijak neručí za povinnosti, které družstvo nesplní. Ve specifických případech po nich ale může být požadována náhrada újmy.

2.5 Použitá metodika

Cílem této práce není hodnocení konkrétního subjektu, ale nalézt a vysvětlit vlivy, které v různé míře mohou ovlivnit ekonomiku subjektů, kterých se tato skutečnost dotkne. Tyto skutečnosti budou získány metodou vyhledávání v odborných textech v celém spektru oblastí dotčených problematikou úpadku podnikatelského subjektu. Z hlediska hledání vlivů se nelze omezit pouze na zákonem definovaný stav úpadku podle insolvenčního zákona, ale také na stav před úpadkem nebo stav úpadek pouze naznačující. Jednotlivé vlivy jsou rozděleny do vlastních specifikovaných skupin. Pro účely této práce jsou stanoveny pohledy mikroekonomické, makroekonomické a sociální. Toto rozdělení však nelze stanovit striktně a vždy bude záviset na úhlu pohledu autora, oponenta, odborníka či laika.

Jako základní stavební prvek práce jsou prameny práva vztahující se k této problematice. Nejdůležitějším zákonem upravující problematiku je bezesporu insolvenční zákon, zákon o obchodních korporacích a občanský zákoník. Problematika se historicky proměňovala a byly hledány důvody, které zákonodárce k těmto změnám vedly. Pro posouzení těchto skutečností byly použity důvodové zprávy k jednotlivým novelám např. insolvenčního zákona.

Za účelem poukázat na konkrétní výsledky byla použita statistická data. Základním subjektem, který dodává data z insolvenčních řízení, je v České republice informační systém insolvenčního rejstříku (ISIR). Tato data jsou k dispozici pouze strojově, v předem dané formě, dále nezpracovaná. Jsou veřejně dostupná, stejně jako veškeré listiny vztahující se ke každému jednotlivému případu.

K vysvětlení a zpřehlednění problematiky je v textu odkazováno na grafy, které zpracovala společnost InsolCentrum s.r.o. JUDr. Jarmila Veselá, původně advokátka a insolvenční správkyně, se zabývá tematikou insolvence řadu let. V roce 2009 založila InsolCentrum, jehož cílem je analyzovat insolvenční řízení a na základě podrobných dat zefektivnit fungování celého procesu. Je pravidelnou účastnicí mezinárodních konferencí o insolvenční, pravidelně se podílí na rekodifikačních procesech k novelám insolvenčního zákona a účastní se vzdělávacích akcí. V právní praxi je odbornicí na krizová řízení, právní poradenství při privatizacích a likvidacích státních podniků. Výsledkem činnosti společnosti jsou analýzy ekonomických dat z insolvenčních řízení, které získává jako výstup z informačního systému insolvenčního

rejstříku (ISIR). Data jsou dodávána jako strojový výstup a specializovaný tým z nich zpracovává statistiky z nejrůznějších úhlů pohledu. Tato data jsou již zpracována ručně, každý jeden případ je rozebrán do podrobností. Z nich jsou získávány odpovědi na otázky, které pomáhají pochopit jednání konkrétního dlužníka a vytváří tak odrazový můstek pro otevřenou komunikaci na odborné úrovni. Dalšími zdroji dat je Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra a Český statistický úřad. Uvažovaná statistická odchylka je +/- 2 % u oddlužení, +/- 5 % u konkurzů a +/- 10 % u reorganizací.

Pro oblasti ekonomického zaměření této práce jsou použity zejména odborné závěry z akademické půdy centra restrukturalizace a insolvence Harryho Pollaka při Vysoké škole ekonomické v Praze. Toto poradensko-pedagogické a vědecké centrum zkoumá krize podniku, jejich příčiny, průběh a řešení. Centrum disponuje specialisty, kteří splňují nejvyšší požadavky na odbornost. Vydává metodické dokumenty k aktuálně řešeným problematikám.

Odborníci kolem insolvenčí, restrukturalizací a úpadku tvoří téměř neměnnou sestavu, setkávají se na konferencích, odborných debatách a diskuzích. Jejich názory, konfrontace a možnost vyjádřit se k problematice jsou přínosným zdrojem informací. Je na místě zde poděkovat pořadatelům ze společnosti Insolvence 2008, a.s. za ochotu a poskytnutí materiálů z 8. ročníku Konference Insolvence, pořádané v roce 2021. Poděkování patří i Ing. Kateřině Schwarzové ze společnosti InsolCentrum, s.r.o. za poskytnutí rozhovoru.

Při rešerších byla zjištěna existence velmi kvalitních publikací, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout. Nejaktuálnější kniha, velice komplexně pojatá, vyšla pod vedením JUDr. Veselé a týmu dvaceti expertů v roce 2021: Insolvence 2008–2020, Data Názory Predikce. Autoři jsou odborníci ze všech dotčených oblastí a odborností. Další publikace je z nakladatelství C. H. Beck: Insolvenční praxe: problémy a výzvy pro léta dvacátá, vyšla v roce 2020. U obou publikací mezi autory figurují nejvýznamnější znalci této problematiky jak z hlediska právního, tak i z hlediska ekonomického. Snoubí se zde teoretické znalosti pedagogů a vědců s praktickými zkušenostmi insolvenčních správců, soudců, právníků a dalších odborníků. Obě knihy propojují fakta s praktickými příklady, což dělá knihy podstatně zajímavější a zároveň se tímto problematika snadněji pochopí.

Nemalou roli pro získávání informací poskytly internetové portály zabývající se zpravidla poskytováním služeb v oblasti insolvenčí, poradenstvím.

3 Analytická část práce

Analytická část práce se zaměří na skutečnosti vztahující se k úpadku podnikatelského subjektu a zejména na vlivy těchto skutečností na fungování jiných subjektů. Dále na souvislosti, které se úpadku podnikatele týkají. Tyto skutečnosti jsou dle metodiky této práce rozděleny na mikroekonomické, makroekonomické a sociální.

Podnikatelský subjekt nefunguje ve vakuu a vlivy na jeho podnikání mají nejrůznější externality. Všechno se vším souvisí a stejně tak, jak je podnik ovlivňován, tak jeho počínání ve větší nebo menší míře ovlivňuje subjekty ostatní. Kdo jsou subjekty ostatní, na které je cíleno v této práci? V ekonomii se používá pojem stakeholders, pod který se tak řadí všichni lidé a právnické osoby z okolí podniku. Osoba stakeholdera může být v libovolném vztahu k podniku a činnost vyvíjená podnikem ji přímo ovlivňuje. Podle Fernanda (2023) je stakeholder definován následovně: „Zaínteresaná strana je strana, která má podíl ve společnosti a může ovlivnit nebo být ovlivněna podnikáním. Primárními stakeholdery v typické společnosti jsou její investoři, zaměstnanci, zákazníci a dodavatelé.“ Původní definice se vzhledem k rostoucí pozornosti směrem ke společenské odpovědnosti firem rozšiřuje o komunity, vlády a obchodní asociace. Důležité je, že zúčastněná strana má ve společnosti vlastní zájem a může ovlivnit nebo být ovlivněna způsobem jakým podnik funguje. Zaínterované strany mohou být interní nebo externí vůči organizaci. Fernando (2023) za interní stakeholders označuje subjekty, jejichž zájem o společnost přichází prostřednictvím přímého vztahu jako je zaměstnání, vlastnictví nebo investice. Externí zaínterované strany jsou ty, které přímo nespolupracují se společností, ale jsou nějakým způsobem ovlivňovány vystupováním firmy a výsledky podnikání; věřitelé a veřejné skupiny jsou považováni za externí zaínterované strany.

3.1 Definování vlivů majících dopad na ekonomiku ostatních subjektů

V této oblasti neexistuje nějaké standardizované rozdělení. Obecně se dá říci, že jsou vlivy pozitivní nebo negativní. V této problematice se lze setkat zejména s vlivy negativními. Pozitivní efekt řešení úpadku by bylo možné nalézt pravděpodobně pouze v případě oddlužení, ve vyřešení situace pro dlužníka. Pro účely této práce jsou tyto vlivy rozděleny na mikroekonomické, makroekonomické a sociální.

3.1.1 Mikroekonomické pohledy

Mikroekonomie se zabývá počínáním jednotlivých tržních subjektů. Klíčové bude chování jednotlivců, resp. domácností, firem a státu. Tato práce zabývá úpadkem a úpadek vzniká, zejména když dlužník nemá dostatečné množství finančních prostředků. Práce se tedy zaměří na chování subjektů tržní ekonomiky ve vztahu k tomuto stavu. Osoba dlužníka může být jakýkoliv mikroekonomický subjekt a může být ve vztahu k jakémukoliv jinému subjektu věřitelem. V okamžiku, kdy je u dlužníka zjištěn úpadek, stává se z něj úpadce a každý, který má vůči němu pohledávku, je věřitelem. Insolvenční řízení je státem řízený proces, který se vyznačuje tím, že dochází k uspořádání poměrů mezi dlužníkem/úpadcem a věřiteli. Vlivy mikroekonomické budou pak takové vlivy, které ovlivňují vzájemné tržní chování mezi subjekty. Chování jednotlivých subjektů se v celkovém obrazu společnosti přímo úměrně promítá do ukazatelů makroekonomických. Mikroekonomie pracuje s efekty ekonomických opatření, např. změnou daní, inflací a nezaměstnaností.

3.1.1.1 Nekalé úkony dlužníka

Praxe zná některé postupy dlužníků, kteří se snaží nekalými úkony ovlivnit insolvenční řízení podniku ve svůj prospěch, tedy v neprospěch věřitele. Kromě některých ekonomicky motivovaných trestných činů, které upravuje zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v § 205–271, Louda a Hejný (2020, s. 103–108) popisují některé skutkové podstaty insolvenčního zákona, ve kterých jsou insolvenčním správcem odporovány právní úkony dlužníka. Tyto praktiky jsou odhalovány insolvenčními správci a úkony dlužníka jsou žalovány u insolvenčního soudu. Prvním, asi nejvýznamnějším úkonem je institut **neúčinnosti právních úkonů dlužníka**. Tyto právní úkony popisuje § 235 InZ. Často není snadné tyto „úhybné manévry dlužníka“ odhalit, a ještě těžší bývá, aby se podařilo tyto skutečnosti insolvenčnímu správci dokázat. Problémem často bývá zejména důkazní nouze ve formě neúplného nebo nepřehledného účetnictví, ne dohledatelnost smluv a jiných dokladů, ale i prokázání samotné existence stavu úpadku v době, kdy byl úkon proveden.

Dalším prostředkem může být podání žaloby o **vydání prospěchu člena statutárního orgánu** při úpadku, toto současně upravuje § 237 InZ a § 66 ZOK. Dále je možné uložit členovi statutárního orgánu povinnost poskytnout plnění až do výše rozdílu mezi souhrnem dluhů a hodnotou majetku obchodní korporace. Odpovědným osobám tak může být soudem uložena povinnost doplatit věřitelům obchodní korporace tento rozdíl ze svého majetku. Tato nová úprava ZOK v § 66 a nad rámec předchozí kritizované úpravy ručení člena statutárního orgánu (zrušený § 68) zavádí i zmiňovanou žalobu na doplnění pasiv. V důvodové zprávě k této novele je uvedeno, že se jedná o sjednocení a výrazné zjednodušení přechází právní úpravy s cílem efektivnějšího řešení případné odpovědnosti členů statutárních orgánů. Podstatou žaloby na doplnění pasiv dle § 66 odst. 1 písm. b) ZOK je, že bylo-li rozhodnuto o řešení úpadku obchodní korporace konkurzem, jsou členové statutárního orgánu (současní, bývalí a faktičtí) povinni na základě rozhodnutí soudu doplnit vlastními prostředky nedostatečný majetek společnosti.

Dle Trojana (2021) je důležité si uvědomit, že uvedené se netýká jen současných členů statutárních orgánů. Novelou byl výrazně rozšířen okruh odpovědných osob. Odpovědnost tak dopadá také na bývalé členy statutárních orgánů, osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu a dále také na každou osobu, která se fakticky v takovém postavení nachází, přestože není členem orgánu, a to bez zřetele k tomu, jaký vztah k obchodní korporaci má. Osobou v obdobném postavení může být například generální či finanční ředitel, a to i když není členem statutárního orgánu dané společnosti. Koričanská (2021) k tomu dodává: „*Účelem žaloby na doplnění pasiv je poskytnout věřitelům obchodní korporace dodatečné prostředky na uspokojení pohledávek, kterého se jim v důsledku porušení povinností statutárního orgánu nedostává.*“

Pokud má člen statutárního orgánu či osoba v obdobném postavení podezření o možné hrozbě insolvence, Trojan (2021) důrazně doporučuje využít odborné právní rady. V případě prokázání porušení povinností a s tím spojeného úpadku obchodní korporace může být insolvenčním soudem uložena povinnost odpovědného člena poskytnout plnění až do výše rozdílu mezi souhrnem dluhů a hodnotou majetku upadnuvší obchodní korporace. Ohrožen tak může být veškerý osobní majetek odpovědného člena statutárního orgánu a tuto hrozbu nelze brát v žádném případě na lehkou váhu.

V knize insolvenční praxe uvádí Louda a Hejný (2020, s. 108–111) konkrétní příklad z praxe. Shrňme základní fakta: Krátce před zahájením insolvenčního řízení došlo k tomu, že dlužník uzavřel kupní smlouvu o prodeji movité věci. Došlo k podání věřitelského insolvenčního návrhu ze strany banky poskytující úvěr. Insolvenční správce si všiml, že kupní cena předmětu prodeje byla přibližně čtyřikrát nižší než její známá hodnota, a dále, že kupní cena byla uhrazena zápočtem pohledávky, která přesně odpovídala výši kupní ceny za movitou věc. Další aspekt

byl zjištěn v započtení pohledávky, kdy nabyl kupující plnění od třetí osoby s ním spřízněné. V účetnictví dlužníka neexistovaly jakékoliv doklady k započtené pohledávce, celkově bylo účetnictví dlužníka předáno insolvenčnímu správci velmi neúplné a nepřehledné. Dalším důležitým poznatkem v této věci bylo, že prodanou věc, ač převedenou na kupujícího, měl jednatel dlužníka stále k užívání. Insolvenční správce v daném případě namítal naplnění všech tří skutkových podstat odporovatelnosti právních úkonů dlužníka. Tyto právní úkony jsou popsány v § 240 až 242 insolvenčního zákona. Jedná se o přiměřenost protiplnění, dále zvýhodňující právní úkon a úmyslně zkracující právní úkon. Vzhledem k celkovému uspokojení pohledávky jednoho věřitele to vedlo k jeho zvýhodnění. I přes neodpovídající stav účetnictví byl prodávající v době prodeje již v úpadku a tento skutek byl prokázán. K prokázání insolvenční správce použil test likvidity, zjistil množství věřitelů s pohledávkami po splatnosti déle než 30 dnů a provedl test bilance. Prokázal předlužení a dále propojení dlužníka s kupujícím. V této kauze insolvenční správce objevil ještě jednu podstatnou závadu, zjistil, že došlo k uzavření dohody a vyplacení zálohy na zprostředkování nákupu nemovitosti, kdy zprostředkovatel obdržel vysokou zálohu. K obchodu nikdy nedošlo, ale záloha nebyla dlužníkovi vrácena. Později byla uzavřena dohoda tří stran o vzájemném započtení pohledávek a proveden zápočet pohledávky a zálohy. I přes okolnost, že uplynula lhůta jednoho roku daná insolvenčním zákonem pro rozporování této skutečnosti a nemohlo dojít k napadení neplatnosti dohody o započtení pohledávek, mohl insolvenční správce žádat o vrácení plnění jako bezdůvodného obohacení. Vzhledem k tomu že dohoda nezněla na zcela přesně specifikované pohledávky, tedy bez uvedení výše a předmětu plnění, využil insolvenční správce judikát Nejvyššího soudu, kdy bylo rozhodnuto, že započtení pohledávky prokázalo existenci dluhu a tímto bylo fakticky jeho uznáním. Dohoda o započtení pohledávky byla prohlášena za neplatnou a žalovanému bylo nařízeno zaplatit do podstaty žalovanou zálohu včetně příslušenství. Insolvenčnímu správci se takto podařilo, s cílem získání prostředků do majetkové podstaty, odhalit a identifikovat podezřelé transakce na základě podrobné analýzy jednotlivých transakcí. Jednatel porušil skutkové podstaty odporovatelnosti v § 240-242 InZ a byly vůči němu uplatněny nároky dle § 66 ZOK na plnění ve formě nároku na vydání prospěchu z manažerské smlouvy, nároku na náhradu škody vzniklé porušením péče řádného hospodáře a nároku na vydání bezdůvodného obohacení.

Louda a Hejný (2020, s. 108–111) míní, že určitou roli v tomto případě hrálo i to, že jednatel byl již dříve pravomocně odsouzen za majetkovou trestnou činnost. Dále byl nepravomocně odsouzen za podvod a úvěrový podvod. Nutno říci, že právě insolvenční správce měl v daném případě dostatek indicií a informací, které jsou potřebné. Správce tak postupoval v rámci povinnosti odborné péče a s cílem vytvořit pro věřitele prostor k tomu, aby mohli své pohledávky uplatnit i v rámci ručení člena statutárního orgánu.

3.1.1.2 Šikanózní návrh

Jedním z vlivů, které mohou mít významný dopad na dění kolem ekonomického subjektu mezi stakeholders, je takzvaný šikanózní návrh. Jedná se o situaci, kdy návrh podá věřitel, aniž by dlužník splňoval podmínky úpadku stanovené zákonem. Takto podaný insolvenční návrh má většinou za účel poškodit dlužníka. Věřitel, který měl informaci o jiném subjektu, jenž je věřitelem dlužníka, mohl podat návrh na insolvenční z jakýchkoliv pohnutek. Tuto skutečnost považuje Oswald (2022) za velmi negativní zejména z důvodu, že tento skutek způsobí zásadní a často nezvratné změny v podnikatelském postavení dlužníka. Vzhledem k tomu, že v dnešní době jsou veškeré informace v insolvenčním rejstříku notifikovány všem bankovním institucím, které jsou s dlužníkem v obchodně závazkovém vztahu, mají často vliv například na čerpání úvěrů, finanční prostředky uložené na bankovních účtech a podobně. Tento obchodní vztah je tímto úkonem narušen a může oslabit jeho ekonomickou situaci. V důvodové zprávě k zákonu

č. 64/2017 Sb., který novelizoval InZ, byl uveden jeden z hlavních důvodů pro zpřísnění stávající legislativy vůči tzv. šikanózním návrhům, a to důvod ten, že jedním z častých cílů podání šikanózního návrhu bylo poškodit jiného soutěžitele na pověsti a důvěryhodnosti. V roce 2017 jsou již podmínky pro podání věřitelských návrhů výrazně zpřísněny a důvodem tohoto zpřísnění bylo právě omezení těchto šikanózních návrhů. Omezení spočívá zejména v povinnosti dle § 108 InZ; nejpozději v den podání věřitelského insolvenčního návrhu musí být na účet insolvenčního soudu uhrazena jistina 50.000, - Kč a přihlašované pohledávky musí být přísněji doložitelné, například ve formě uznání dluhu s ověřeným podpisem dlužníka nebo musí být vykonatelné. Vyhláška oznamující zahájení insolvenčního řízení je nejpozději do 2 hodin od okamžiku, kdy insolvenčnímu soudu dojde insolvenční návrh, zveřejněna v insolvenčním rejstříku. Nastávají účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení spočívající zejména v omezení možnosti realizovat zajištění na majetku dlužníka (např. zástavního práva), provést exekuci nebo v jiném omezení věřitelů při vymáhání jejich pohledávek, ale také v omezení dlužníka při správě jeho obchodního závodu. I pro finančně zdravý podnik může mít podání neoprávněného návrhu likvidační následky, ačkoli samotné zveřejnění v insolvenčním rejstříku nemusí znamenat, že je společnost v úpadku. Důvodová zpráva k novele provedené zák. č. 64/2017 upozorňuje na skutečnost, že pouhé zveřejnění informace o zahájení insolvenčního řízení je veřejností vnímáno jako potvrzení finančních potíží podniku. Okamžikem zveřejnění v insolvenčním rejstříku si subjekt nese označení nedůvěryhodný partner v dalších obchodních vztazích, což má dopady na chod závodu ve všech směrech. V zákoně je nastavena ochrana proti těmto návrhům, a to je mj. § 100a InZ, který umožňuje insolvenčnímu soudu v důvodných pochybnostech o důvodnosti podání insolvenčního návrhu podaného věřitelem, s odkazem na §128, rozhodnout, že insolvenční návrh ani jiné dokumenty nezveřejní v insolvenčním rejstříku a o podaném návrhu rozhodne nejpozději do konce nejbližšího pracovního dne. Od roku 2017 byla novelou InZ také navýšena pokuta za zjevně bezdůvodné podání návrhů na výši až 500.000, - se zřetelem ke všem okolnostem.

Šikanózní návrh věřitelský

Důvodem tohoto insolvenčního návrhu může být úmysl poškodit svého obchodního konkurenta. Obchodní „partner“ podá na svého konkurenta věřitelský insolvenční návrh a tím mu může omezit možnost plného fungování firmy. Mezi nejznámější situace patří omezení ucházení se o veřejné zakázky. Pokud určité osobě vznikla škoda nebo jiná újma tím, že došlo k bezdůvodnému zahájení insolvenčního řízení vinou insolvenčního navrhovatele, může soud v kontextu § 147 odst. 6 InZ nařídit předběžné opatření na náhradu této škody. V této souvislosti existuje velmi známý judikát z roku 2015 soudkyně Šámalové (8 Tdo 1352/2014.): *„Podání návrhu na zahájení insolvenčního řízení, jímž pachatel chtěl donutit poškozeného k plnění, které neměl povinnost poskytnout, pokud k němu došlo na základě vědomě nepravdivých skutečností bez faktické existence okolností splňujících podmínky úpadku ve smyslu § 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, je nedovoleným prostředkem a lze jej kvalifikovat jako pohružku jiné těžké újmy ve smyslu znaků skutkové podstaty trestného činu vydírání podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku.“*

Šikanózní návrh dlužnický

Šikanózní návrhy neexistují jen podáním ze strany věřitele. V tomto kontextu i dlužníci mohou podat insolvenční návrh, ač v úpadku skutečně nejsou (ale mohou být) často ve snaze zabránit jinak nařízené dražbě či exekuci na svůj majetek. S okamžikem rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení tak nastávají účinky § 109 InZ a na majetek dlužníka nelze např. provést exekuci apod. Veselá na konferenci Insolvence 2021 popisuje případy dlužníků, kteří na sebe podali návrh opakovaně a cíleně a považovali to za svůj program pro boj proti placení dluhů.

Tímto počínáním dlužníci zatěžovali soudy po dobu 8 let, kdy znemožňovali prodej svého majetku v exekucích. Tento případ není ojedinělý, uvádí Veselá (2021).

Šikanózní počiny a ostatní jednání

Z ekonomického hlediska lze označit skupinu šikanózních jednání, která přímo nesouvisí s insolvenční podniku. Často lze odhalit přístup velkých odběratelů k malým dodavatelům a jejich nečestné a neetické praktiky. Jedním ze způsobů takového jednání je platební neuvěle. Tato se dle kolektivu autorů knihy *Insolvenční (očekávání, realita budoucnost insolvenčního zákona (2016, s. 267)* dá vykládat jako úmyslné odkládání plateb bez ohledu na původní splatnost, i přes nadstandardně velkorysě smluvně domluvené splatnosti, než bývá v prostředí obvyklé. Velký odběratel takto zneužívá svého postavení vůči malému odběrateli a nechává si zdarma poskytovat provozní úvěr od malých dodavatelů. Cash flow je to, oč tu běží, a tímto si silnější obchodní partner tento ukazatel podstatně vylepšuje. V takových případech regulérně dochází ke zneužívání silnějšího tržního postavení vůči slabšímu partnerovi. Nutno dodat, že i přes vědomí úskalí do těchto obchodních vztahů dodavatelé vstupují, a to s vidinou navýšení produkce nebo uvedení produktu na trh.

3.1.1.3 Banky

Banka má v úpadku podniku i fyzické osoby několik významných rolí. Vzhledem ke své činnosti jsou banky primárně systémovými věřiteli, tedy věřitelským subjektem se stávají právě z principu svého fungování, píše Schönfeld (2021). Mezi další systémové věřitele lze zařadit i ostatní subjekty, jejichž podnikatelským záměrem je zejména poskytování služeb a které vznikají na základě smlouvy, tedy jedná se o věřitele smluvní. Lze uvést například nebankovní poskytovatele půjček, telefonní operátory, dodavatele služeb apod. Z okruhu věřitelů subjektu, u kterých probíhá nalézací řízení, není banka, díky svému právnímu postavení, většinou zpochybňována. Původ existence pohledávek, stejně tak jako jejich výše, je velice snadno doložitelná a banky nemají problém tyto skutečnosti prokázat a doložit. Toto naopak u věřitelů vynucených bývá problematictější. Tyto subjekty zpravidla na takovou situaci nemusí být připraveny, a to už u vzniku transakce, kdy v dobré víře uzavřený obchod nemusí být správně ošetřen. Oproti systémovým věřitelům nemají takové zkušenosti se zacházením s vymáháním pohledávek, které jsou získávány četností takových úkonů a přítomností specialistů.

Regulace bankovníhonictví je ve všech ohledech brána jako jistota pro dlužníka, že se ze strany věřitele nesetká s praktikami, které by nebyly regulovány předpisy a tyto striktně dodržovány.

Banky mají oproti ostatním věřitelům velkou výhodu zejména ve znalosti dlužníka, vzhledem k možnosti sledovat jeho finanční toky na bankovních účtech. Banky pro efektivitu svého podnikání potřebují mít perfektní obraz o dění na finančních a dalších trzích. Používají tak množství analýz a předpovědí následného vývoje. Vynakládají proto značné prostředky na zkoumání tržního prostředí a vývoje ekonomického cyklu. Na základě této znalosti prostředí mohou díky expertním analýzám měnit úvěrovou politiku a regulovat tak vlivy na ekonomické prostředí. Je nutné podotknout, uvádí dále Schönfeld (2021), že tato informační bankovní výhoda stojí banku nemalé úsilí a prostředky k jejímu získání.

Banky mají vůči svému klientovi – potenciálnímu dlužníkovi snahu eliminovat případná rizika, proto od svých klientů požadují potřebné informace před uzavřením smluvního vztahu. K prevenci neúměrného zadlužování klientů, ale i případné kladné reference, byly zřízeny registry a další informační systémy, které umožní zainteresovaným subjektům z této databáze čerpat. Dá se říci, že pokud bude banka vycházet z kreditních informací z registru dlužníků a dalších relevantních informací dlužníkem poskytnutých, dokáže odborně posoudit klientovu příjmovou a výdajovou stránku a poznat, zda by klient na požadované řešení opravdu technicky

dosahoval. Pro privátní klienty, malé a střední podniky, stejně tak pro korporátní klientelu, jsou v bankách specializovaní poradci, kteří zejména u úvěrových a jiných produktů pro podniky připravují řešení přímo na míru s ohledem na zjišťování rizik a efektivity investice.

Z praktické bankovní zkušenosti víme, že v bankovním sektoru se po roce 2000 začalo intenzivně obchodovat s úvěrovými produkty a bohužel kvalita zůstávala daleko za kvantitou. Registr bankovních a nebankovních úvěrů nebyl používán všemi bankami a nebankovní registry byly v plenkách. V těchto několika letech se poskytlo velké množství zejména spotřebitelských úvěrových produktů, které nebyly na míru klientovi. Převládaly neúčelové úvěry a nesmyslně vysoké úvěrové limity na kreditních kartách. V době po schválení insolvenčního zákona, když nebyl ještě tak populární, bylo pře úvěrování řešeno tak, že se půjčky konsolidovaly, banky si klienty vzájemně přebíraly a nabízely co nejnižší úrok, nejdelší splatnost, aby se úvěrové zatížení klientů alespoň trochu snížilo.

Banky mají velký vliv na to, zda se dlužník stane úpadcem nebo ne. Ovlivnit toto může jak poskytnutí, tak neposkytnutí úvěrového produktu. Pokud banka správně ohodnotí možnosti klienta a nabídne mu produkt, který bude pro jeho potřeby vhodný, nejlépe pojištěný pro případ neschopnosti splácet, takto ošetřený úvěr by neměl situaci dlužníka ohrozit. Ale jak zde již zaznělo, nežijeme ve vakuu, ale život přináší stále další nepředvídatelné situace, i tato situace téměř ideální nemusí správně dopadnout. Např. proto, že dlužník splácet nechce. Opačná situace může nastat v případě, že banka úvěr neposkytne. Po zvážení všech doložených skutečností se banka rozhodne úvěr neposkytnout. S tím se ale většina klientů nesmíří, a protože jim neposkytla úvěr banka, vyberou si jiného poskytovatele, nebankovní subjekt. Tyto subjekty již tak striktně nepodléhají legislativním regulacím a bankovnímu dohledu. Toto je již podnikání se vším všudy a takový úvěr se musí subjektu poskytovatele vyplatit. Cena za úvěr v bance je zpravidla dána úrokovou sazbou, kterou klient ve smlouvě podepíše, a tzv. RPSN (to vyjadřuje úrokovou sazbu v ročním vyjádření se zohledněním veškerých dalších nákladů na úvěr, vyjádřeno v procentech). V současnosti již výjimečně banka účtuje poplatek za vedení úvěrového účtu, ale nebankovní subjekty mají většinou mnoho dalších poplatků a ty jsou bohužel velice často uvedeny nepřehledně, skrytě, složitě nebo vůbec. Máme tímto na mysli, že nejsou uvedeny ve smlouvě, ale v nějaké příloze. Pomocí těchto produktů se v případě neschopnosti splácet dlužník dostane do problému velice rychle. Mimo původní jistiny a úroku zpravidla naskáčou úroky z prodlení, smluvní pokuty, rozhodčí řízení, a nakonec exekuce nebo insolvence.

3.1.2 Makroekonomický pohled

Pokud se posuzovaly v mikroekonomickém hledisku jednotlivé tržní subjekty, zde se bude úpadek posuzovat z makroekonomického hlediska. Základní makroekonomické cíle jsou vysoké a udržitelné tempo ekonomického růstu, nízká nezaměstnanost, stabilní a nízká míra inflace a platební bilance v rovnováze. Toto jsou ukazatele, kterým se práce bude věnovat z pohledu toho, jak jsou ovlivňovány úpadkem subjektů.

3.1.2.1 Makroekonomické ukazatele

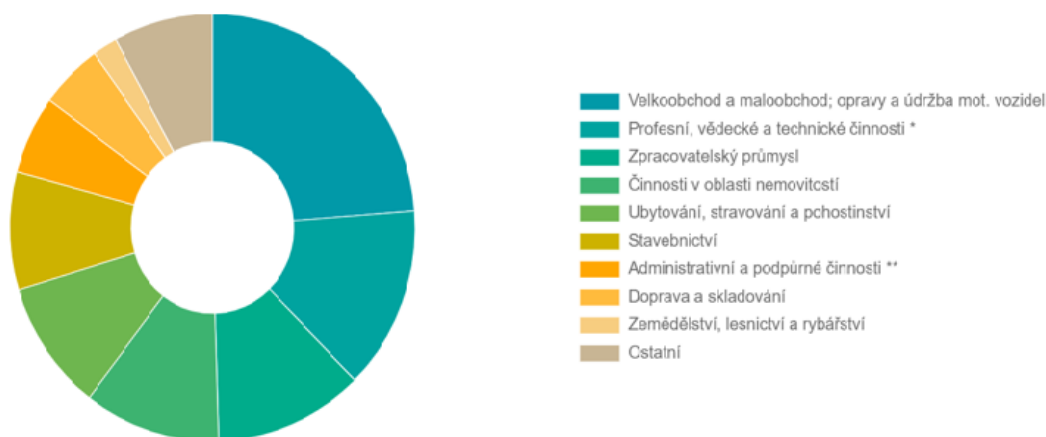
Úpadky významných podniků s sebou logicky nesou ztráty pracovních míst. Tím dochází k vyšší míře nezaměstnanosti a s tím spojenému zvýšení nákladů na transfery státu. O jaký typ nezaměstnanosti se jedná lze zjišťovat z fáze ekonomického cyklu. Kuděj (2020, s. 18–20) říká, že o frikční nezaměstnanost by se jednalo v případě, že by se upadající podnik nacházel v příznivé fázi ekonomického cyklu, naopak v nepříznivé fázi by se jednalo o nezaměstnanost nedobrovolnou, tedy lidé by chtěli pracovat, ale nemohou. V případě frikční nezaměstnanosti by se její míra výrazně nezměnila, protože zaměstnanci budou mít příležitost si v krátké době

najít místo někde jinde. V druhém případě nedobrovolné nezaměstnanosti, která by nastala v okamžiku, kdy se ekonomika nachází v nepříznivém stavu, by lidé nemohli sehnat odpovídající pracovní místo. V této fázi by zánik pracovních míst mohl způsobit, že se ekonomika začne vzdalovat od potenciálního produktu v očekávání zvýšení transferových plateb, což bude způsobeno sníženým příjmem z daní z příjmu.

Kuděj (2020, s. 18–19) uvádí, že klíčovou složkou HDP jsou jednotlivé složky příjmů a výdajů, které tvoří agregátní poptávku. Agregátní poptávka je tvořena celkovými výdaji a jejich součástí je spotřeba. V případě krize podniku se provádí v první řadě snížení výdajů na spotřebu a investice se omezí nebo zastaví. V případě úpadku podniků dochází ke ztrátě pracovních míst, podnik přestane vytvářet produkci, přestanou se hradit pohledávky věřitelů, bank a státu. V případě dotčených zaměstnanců dochází k přímé ztrátě mzdy zaměstnance, dále půjde o snížení důchodu domácnosti. Nižší důchod znamená snížení spotřebních výdajů domácnosti, zejména o spotřebu indukovanou. V jaké míře ovlivní snížení spotřebních výdajů posun křivky spotřební funkce, závisí na počtu úpadků a celkovém počtu ohrožených pracovních míst. Dalším faktorem ovlivňujícím ekonomické dopady může být fáze ekonomického cyklu. V případě, že je ekonomika v nepříznivém cyklu, zpravidla dochází k vyšší četnosti úpadků. Chování spotřebitele se pak může změnit tak, že dojde ke snížení mezního sklonu ke spotřebě a zvýšení mezního sklonu k úsporám z obavy o budoucnost a nutnosti si zajistit alespoň prostředky a autonomní výdaje.

Další složkou HDP jsou investice. Kuděj (2020, s. 19) osvětluje, že v případě úpadku podniku jsou zcela vyloučeny, ale jsou tu investice subjektů, které jsou v pozici věřitelů dlužníka v úpadku. Výši jejich investic bude přímo ovlivňovat míra ohrožených pohledávek v celkovém objemu jejich očekávaných peněžních toků. Případné snížení těchto peněžních toků může vyvolat následek, že se věřitelé budou zaměřovat ve větší míře na hrazení běžných výdajů a investice se pokusí odložit. Větší míra úpadků při nepříznivém ekonomickém cyklu by mohla snížit míru investic z důvodu negativního očekávání investorů.

Obrázek 4 Konkurzy firem v roce 2021 v %, dle odvětví

* zahrnuje právní, účetnické, architektonické a inženýrské činnosti, výzkum a vývoj, reklamu aj.

** zahrnuje cestovní agentury, pracovních agentury, bezpečnostní činnosti, úklidové a podpůrné činnosti pro podnikání aj.

Zdroj: InsolCentrum, ISIR (2022)

3.1.2.2 Daně

Oprava DPH

Obchodní partnery, nyní již věřitele, v případě insolvenčního řízení dlužníka oprávněně zajímá, jak co nejvíce **eliminovat riziko a ztráty** z takovéto pohledávky. Prvním zcela stěžejním krokem je **přihlášení pohledávky** do insolvenčního řízení. Tento důležitý procesní úkon je základem pro další pokračování procesu. Dále je potřeba počkat, jak insolvenční soud rozhodne o způsobu řešení dlužníkovra úpadku. Pokud soud zjistí dlužníkova úpadek, bude rozhodnuto, jakým způsobem bude řešen. V případě OSVČ je možno řešit úpadek oddlužením, u právnických osob pak může dojít k moratoriu, reorganizaci nebo konkurzu. Pokud by měl dlužník to štěstí, že by se dostal do dobrých rukou a byla by vůle řešit jeho úpadek reorganizací, mohlo by podle Brychty (2019) dojít k pro všechny strany přijatelnému, rychlému a efektivnímu řešení. Dle zjištěných statistik o počtu reorganizací a konkurzů v České republice (viz obrázky 2 a 3 popisují vývoj konkurzů za období od roku 2008-2021), je konkurz řešení častější. Řešení úpadku konkurzem bývá pro nezajištěné věřitele vzhledem k dlouhodobě nelichotivým statistikám míry uspokojení minimálně úspěšný, uvádí dále Brychta (2019). Následným krokem pro možnost snížení ztrát z pohledávky je, v případě, že jde o korporátní úpadek, kdy věřitel i dlužník jsou plátcí DPH, **oprava DPH za dlužníkem v úpadku**. Tento akt ve skutečnosti může přinést v některých případech i vyšší míru uspokojení než samotné uspokojení pohledávky v závěru řízení, míní Brychta (2019). Tato možnost je přesně stanovena v § 46 zákona č. 235/2004 Sb. a stanovuje pravidla pro opravu DPH v souvislosti s nedobytnou pohledávkou z důvodu vymáhání v exekučním řízení. V souvislosti s konkurzem je věřitel oprávněn provést opravu DPH v plné výši daně z přihlášené a zjištěné pohledávky.

Zákon zmiňuje i možnost opravy DPH za dlužníkem OSVČ, který je plátcem DPH a jeho úpadek je řešen oddlužením. U tohoto způsobu jde podle Brychty (2019) o teoretickou právní úpravu, z důvodu nutnosti, aby byl plátcem DPH věřitel i dlužník.

Oprava základu DPH v případě reorganizace je trochu složitější. Lze ji provést pouze u pohledávek, které jsou zahrnuty do schváleného reorganizačního plánu a u kterých je přesně stanoveno, o jakou část se pohledávka restrukturalizuje. Oprava je možná z té části, která nebude uspokojena. Brychta (2019) uvádí, že ačkoliv není tato oprava daně v zákoně přímo uvedena, je rozhodnutím správce daně za splnění výše uvedené podmínky umožněna.

Zákonné opravné položky

K výše uvedenému postupu je třeba připojit ještě jednu snahu věřitele o snížení rizika z neuhrazené pohledávky, a tou je daň z příjmů. Pro zajištění toho, aby pohledávka za dlužníkem v soudem potvrzeném úpadku nebyla předmětem daně z příjmu, je potřeba si za pohledávkou vytvořit tzv. zákonné opravné položky. Toto přesně upravuje zákon o dani z příjmů ZDP.

Ostatní daně – vztah k insolvenčnímu řízení

Základním rozdělením pro aplikaci daňových pravidel je rozdělení daňových pohledávek na dva typy, a to na běžné pohledávky a pohledávky za majetkovou podstatou. Dle zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád (dále jen „DŘ“) je toto rozdělení závazné pro různá speciální pravidla a ustanovení. Daňové řízení je možné vést a zahájit za současného běhu insolvenčního řízení. Pokud vznikla daňová pohledávka ještě před prohlášením úpadku, je pro její uspokojení nutné tuto pohledávku přihlásit prostřednictvím přihlášky pohledávky do insolvenčního řízení. Tímto úkonem nejen, že je **přihlášena** pohledávka do insolvenčního řízení, ale přihlášení pohledávky je tak samo o sobě jedním ze způsobů vymáhání dle § 175 DŘ. Podle § 242 odst. 1 DŘ jsou daňové pohledávky, které vznikají v důsledku daňových povinností, které vznikly v době ode dne účinnosti rozhodnutí o úpadku do ukončení insolvenčního řízení, pohledávkami za

majetkovou podstatou. Tyto pohledávky **za majetkovou podstatou** se pak uspokojují **kdykoliv** po vyhlášení úpadku dlužníka, a to z majetkové podstaty.

Na tomto místě je vhodné vysvětlit, proč je oblast daní řazená mezi vlivy makroekonomické, i když profit z vráceného DPH má věřitel. Zejména proto, že příjem z DPH je velmi důležitý příjem státního rozpočtu. Po vystavení faktury je stanoveno uskutečnitelné zdanitelné plnění a podle frekvence platby věřitele je přiznáno, hlášeno a buď odváděno, nebo vráceno měsíčně nebo čtvrtletně. Do obratu se započítávají částky, které byly získány za poskytování služeb, prodej produktů, pronájmy, ale i převody nemovitostí. Věřitel tedy započítal DPH z dlužníkovy faktury a z této poté odvedl státu daň a ta se stala příjmem státního rozpočtu. Opravným aktem, pokud se dlužník dostane do konkurzu, reorganizace či oddlužení dle výše uvedeného, bude věřitel požadovat vrácení částky DPH zpět. Což zní docela logicky a spravedlivě. Stát mu bude muset po splnění všech nutných podmínek tyto prostředky opravdu vrátit. Vzhledem k uvedenému lze konstatovat, že opravné účtování DPH patří do makroekonomických vlivů a ovlivňuje naši ekonomiku negativně. Dalším aspektem je nutnost splnění mnoha formalit, jako je přiznání k dani a kontrolní hlášení.

Druhá zmiňovaná skutečnost se týká všech daní vztahujících se k dlužníkovi, jak bylo výše vysvětleno. Vzhledem ke stejnému postavení všech věřitelů, jsou i možnosti uspokojování pohledávek pro všechny stejné. Pohledávky státu vůči dlužníkům vznikají v nejvyšší míře vynucením, obvykle se jedná o dluhy na daních, pojistném, správních poplatcích a dalších platbách. Výjimečně je stát i smluvním věřitelem. Dle Plačka (2021, s. 222) státní aparát musí stejně jako jiný věřitel přihlásit svou pohledávku a zároveň oznámit soudu pohledávku za podstatou a z hlediska vymáhání stojí zpravidla až za smluvními věřiteli. InZ v § 168 stanoví taxativní výčet pohledávek za majetkovou podstatou a v § 169 pohledávky, které staví na roveň pohledávkám za podstatou. Vzhledem k míře a charakteru uspokojování pohledávek z konkurzů bývá takováto pohledávka často jedinou, kterou se podaří uspokojit.

Pro vysvětlení, obrázek 5 představuje společnost s ručením omezeným s převažujícím odvětvím velkoobchod, maloobchod a opravy motorových vozidel. Ve 40 % případů je konkurz firem zrušen pro nedostatek majetku a přihlášení věřitelé nedostanou ani korunu. Levý sloupeček, červená barva – tato firma má průměrný dluh 15 mil. Kč vzniklý převážně z dodavatelsko-odběratelských vztahů a mezi jejími věřiteli značnou **část tvoří stát**. Druhý typ firem jsou ty, které mají alespoň nějaký majetek, a jsou zobrazeny v pravém sloupečku, jejich výsledky jsou označeny zelenou barvou, mají průměrný dluh 49 mil. Kč, věřitelům uhradí v průměru 14 %, pohledávky státu jsou 5x nižší.

PROFIL TYPICKÉ FIRMY V KONKURZU

VYTUNELOVANÁ vs. NEVYTUNELOVANÁ

Průměrný dluh

Věřitelé

dle průměrné výše pohledávek

Zdroj: ISIR, InsolCentrum (2020)

3.1.2.3 Zadluženost společnosti

Zadlužení společnosti je problém nás všech. Stát vytvořil a stále vytváří podmínky pro druhou šanci lidem a firmám, kteří se svou finanční situací nedokázali poradit a ocitli se v dluhové pasti. Tato situace může nastat jak u spotřebitelů, tak OSVČ i u korporací. U jakéhokoli financování jak osobního či firemního je u rozhodování zásadní jedinec a jeho znalosti, schopnosti a uvědomění. Veselá (2021, s. 22) uvádí „že osobní majetková zodpovědnost ovlivňuje chování lidí“, tedy pokud bude mít jedinec dostatečné povědomí o finanční problematice, má větší potenciál rozhodnout se správně. Cesta k oddlužení je rok od roku snazší a pro realizaci stačí být vlastně jen zaměstnaný, resp. mít příjem a v tomto stavu vydržet. Téma finanční gramotnosti bylo mimo jiné i součástí každoročně pořádané konference Insolence 2021, odborníků z oborů, kterých se insolence přímo dotýká.

Novela insolvenčního zákona v roce 2019 zavedla novinku povinného vzdělávání dlužníků. Tento institut má oporu v zákoně, ale v praxi se zcela nevyužívá. Kolářik (2021, s. 25) se ovšem obává, že pokud stát bude toto vzdělání lidem nutit, tak ho využívat nebudou. Žižlavský (2021, s. 24) se k názoru přiklání a myslí si, že to nejhorší, co by se mohlo stát, by bylo, kdyby stát dlužníky zavřel do učeben a pak dostal potvrzení, že se zúčastnili školení. Neznamená to ovšem, že vzdělání nefunguje, je potřeba vše pouze domyslet a zakomponovat do procesu. V této roli je potřeba, aby vystupoval stát, vytvořil smysluplnou nabídku pro ty, kteří se chtějí vzdělávat a chtějí benefit získat. Veselá (2021, s. 25–26) doplňuje, že vzdělání je nutno zaměřit na hospodaření člověka, kdy po zjištění, že v některých programech finanční gramotnosti takovéto principy vůbec nezaznívají, ale míní, že by měla být povinnost člověka, než se oddluží, aby prošel přípravným programem finanční a existenční gramotnosti. Programy by měly být smysluplné a praktické. Zástupce z bankovního sektoru Hanzlík (2021, s. 26–27) se domnívá, že nejintenzivnější roli ve vzdělávání hraje základní škola. Informuje o vzniku iniciativy institutu ekonomického vzdělání, kterou podporuje Česká národní banka, a ta má připravené srozumitelné osnovy předmětů finanční vzdělávání a finanční gramotnost pro základní školy. Iniciativa se také zasazuje o to, aby se tento předmět stal povinnou součástí vzdělávání – v současné době je to pouze na osvědčení a rozhodnutí ředitele školy. Banky a finanční instituce dohromady tvoří 85 % pohledávek mezi věřiteli, doplňuje Veselá (2021, s. 21).

Dá se říci, dle Šmejkal (2021, s. 24), že společenský i individuální benefit oddlužení z odpuštění zbytku dluhu je natolik velký, že by společnost po jedinci, který nesplnil svůj závazek vůči věřitelům, měla něco požadovat – vzdělání je dle autorky práce to nejlepší. Na konferenci Insolvency 2021 poslanec Výborný (2021) doplňuje: „*Přece za to dobrodiní, které systém poskytne dlužníkovi, spočívající v tom, že bude mít životní restart a čistý stůl, musí něco strpět. Toto strpění nemá být pouze pasivní, ale mělo by pro stát a systém být aktivním přínosem.*“

V novele InZ č. 31/2019 Sb. bylo obsaženo, aby v odůvodněných případech mohl insolvenční soud na návrh insolvenčního správce rozhodnout o uložení povinnosti dlužníkům využít služby odborného sociálního poradenství v oblasti finanční gramotnosti. V insolvenčním zákoně je tato povinnost zakotvena v § 406 odst. 3 písm. f). Z diskuse konference Insolvency v roce 2021 se většina zúčastněných přiklonila k názoru, že tento institut v zákoně je, ale není využíván. Výborný (2021, s. 25) poukazuje na důležitost a význam v oblasti dluhového poradenství a v oblasti finanční gramotnosti. Správné nastavení tohoto systému je odpovědností státu, slovy Šmejkal (2021, s. 24). Veselá (2021, s. 25) uvádí, že by měla být povinnost člověka, než se oddluží, aby prošel přípravnými programy finanční a existenční gramotnosti. Programy by měly být smysluplné a zejména praktické. Veselá dodává, že v tomto směru je před námi ještě velký kus práce. Finanční gramotnost je důležitá již u studentů základní školy a čím dříve se naučí orientovat v tomto prostředí, tím je to pro ně větším přínosem. Prevence je lepší, efektivnější, a hlavně levnější než řešení následků. Za neuhrazené dluhy spoluobčanů platí všichni. Každý, kdo poskytuje své statky či služby na dluh, musí počítat s rizikem, že se mu ne všechny investice vrátí, a o tuto rizikovou složku pak navýšit tržní cenu statku či služby – a tu platí všichni.

3.1.2.4 Šedá ekonomika, nezaměstnanost, inflace a odchod do zahraničí

Šedá ekonomika

S probíhajícími diskusemi ohledně novely insolvenčního zákona se živě poukazuje na nutnost řešení situace asi 450 tisíc dlužníků, kteří jsou v nevymožitelných exekučních řízeních. Ve výzkumu, který probíhal v roce 2022, se asi polovina lidí přiznala k úmyslnému krácení příjmů. Tedy dostávají peníze na ruku anebo jsou bez zaměstnání, i když mají například maturitu. Prokop (2023) upřesňuje, že stát ročně přichází o cca 5–8 mld. korun z příjmů, které nejsou vypláceny řádně a daněny, právě proto, že se jejich příjemci snaží ubránit před účinky exekuce. Tyto příjmy jsou označovány jako příjmy v šedé ekonomice, pod tento pojem se dá zařadit vlastně vše, co je legální či na pokraji ilegality nebo zcela nelegální. Do této skupiny patří i prodej omamných látek, prostituce nebo daňové úniky. Ekonom Marek (2022) uvádí, že může jít o zatajování skutečností v případě legálních činností v podobě „optimalizace“ daňových priznání, dále o podnikání, které je nelegální a u kterého nikdo danění neřeší. V obou případech stát přichází o daňové příjmy, což přímo ovlivňuje nakládání s veřejnými financemi. Šedá ekonomika se nachází více méně ve všech typech společností. O tomto způsobu života se rozhodují jednotlivci, malé skupiny nebo malé firmy a v neposlední řadě jsou známy i obrovské daňové úniky nadnárodních korporací. Nejčastějším důvodem, který subjekty motivuje k takovým praktikám, je jednoznačně touha nebo potřeba neplatit daně, a to z důvodu přílišného daňového zatížení nebo neochoty tyto daně respektovat ani odvádět. V druhém případě zpravidla nastává situace, že nechtějí z různého důvodu anoncovat skutečnou výši svého příjmu. Nejčastěji to bývá z důvodu např. stanovení výživného, poskytování dávek a podpor, exekucí. Pro možnou eliminaci takovýchto jevů je nutné zasáhnout šedou ekonomiku v bodě, kde vzniká motivace k takovému jednání. Šedá ekonomika z druhé strany přináší alespoň nějaká pracovní místa. Lidé, kteří pracují někde bez smlouvy nebo mají oficiálně minimální mzdu a zbytek peněz dostávají na ruku, sice zapříčiní, že zaměstnavatel neodvádí správné množství daní státu, ale lze v tom spatřit i pozitivní vliv, říká Marek (2013). Jsou vytvořena

alespoň další pracovní místa a zachrání se tak množství jednotlivců i rodin, kteří i takto vydělané peníze potřebují, protože jinak by z různých důvodů neměli možnost si je vydělat vůbec. Kdyby toto nebylo, důsledkem by pak mohl být odchod lidí do zahraničí s cílem utéct před nahromaděnými dluhy nebo pád na sociální dno.

Cesta z šedé ekonomiky je možná, dá se říci, i skrze insolvenční řízení. Dlužníkům by usnadnilo rozhodování a snad přineslo i nově vzniklou potřebu být zaměstnání oficiálně. Nově nastavené parametry by měly stanovený minimální adekvátní příjem s ohledem na obor a vzdělání, jasné podmínky pro splnění, doba splácení by se měla zkrátit. Toto je návrh Ministerstva spravedlnosti, vysvětluje Prokop (2023). Dlužníci by přesně věděli, jak dlouho a kolik budou splácet a pokud si udrží předem domluvený příjem, oddluží se a neuhrazené dluhy jim budou odpuštěny. Toto je jedna z možností, jak lidi dostat z šedé ekonomiky a vrátit do legální práce.

Nezaměstnanost

Je ekonomický a zároveň sociální problém, který v každém státě představuje hospodářskou zátěž a potřebu řešení. Je nezpochybnitelné, že úpadek podniku znamená pro jeho zaměstnance ztrátu pracovních míst. Pokud by se ekonomika v takové chvíli nacházela v příznivé fázi hospodářského cyklu, nehrozily by závažnější dopady na hospodaření státu, protože tato nezaměstnanost by byla pravděpodobně zejména frikční a přirozeně by byla vyřešena přesunem pracovníků na jiná pracovní místa. Naopak v případě nepříznivé fáze hospodářského cyklu by zánik pracovních míst mohl vést k nezaměstnanosti nedobrovolné, protože v nepříznivé fázi ekonomiky je nezaměstnanost vyšší a požadovaná pracovní místa nejsou. Tedy by lidé potenciálně chtěli pracovat, ale trh práce by pro ně neměl uplatnění (Schönfeld, 2020, s. 18–19). Od novely z roku 2019 byla přidána povinnost vyvinout veškeré úsilí k plnému uspokojení věřitelů a zejména vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost (Krhut, 2021, s. 105), což výrazně přispívá snižování nezaměstnanosti. Zachování pracovních míst je jedním z argumentů pro připravovaný zákon o preventivní restrukturalizaci, který je popisován v následující subkapitole.

Inflace

Jednotlivé subjekty se mohou dostat do krizové finanční situace, kdy hrozí úpadek nebo již nastal z různých příčin, jak již bylo uvedeno v teoretické části. Těmto situacím se říká negativní ekonomické šoky. V posledních několika letech zažila naše společnost takových šoků hned několik. V první řadě se musely domácnosti a podniky a zároveň i vláda vypořádat s vyhlášením nouzového stavu z důvodu vzniklé pandemické situace. Společnost ještě netušila, jaký zažije další ekonomický šok. Ekonomika vyčerpaná pandemií se nyní potýká s vysokou inflací a úrokovou sazbou, které jsou obě na vrcholu. V neposlední řadě se významně na cenách a dostupnosti zboží a služeb projevila válka na Ukrajině. Inflace i nedostupnost některých komponentů pro výrobu způsobila velmi výrazný růst cen. Boj s inflací má v České republice na starosti ČNB. Je kompetentní pro její regulaci měnit úrokové sazby a pomáhat si prostřednictvím devizového trhu, a to vše za podmínky politické nezávislosti. Rostoucí inflace si žádá restriktivní měnovou politiku, naopak expanze politiku uvolněnější.

3.1.2.5 Preventivní restrukturalizace

V čem konkrétně může pomoci zmiňuje Žižlavský (2023); je to pomocná ruka podaná manažerům a majitelům firem, kterým hrozí úpadek. Může být zajímavým východiskem z jinak neřešitelné situace pro jednatele, členy představenstev nebo dozorčích rad, pro společníky, akcionáře nebo členy družstev. A také pro ty, kdo sice nejsou v těchto pozicích, ale řídí firmy jako fiktivní vedoucí nebo je vlastní jako skuteční majitelé. Ti všichni získávají nové nástroje, například široce koncipované všeobecné moratorium, které chrání celou skupinu. Řepka (2023)

píše, že v současné době se podnikatelé mohou se svými věřiteli pokusit mimosoudně dohodnout. Nepodaří-li se jim dohody dosáhnout včas, vystavují se riziku dalšího zhoršení své situace a eventuálně až úpadku, který lze řešit pouze cestou formálního insolvenčního řízení. V právním řádu ČR tak dosud scházel určitý mezistupeň, kdy se podnikatel ještě nenachází v úpadku, avšak dohoda se všemi věřiteli již z různých důvodů není možná.

Preventivní restrukturalizace nabízí podnikatelům flexibilní nástroj k včasnému odvrácení hrozícího úpadku a záchraně životaschopných obchodních závodů, dále uvádí Řepka (2023). Návrh staví na hledání co nejšířší shody mezi podnikatelem a věřiteli ohledně restrukturalizačních opatření tvořících restrukturalizační plán. To optimálně probíhá v rámci neveřejných vyjednávání, která se v nekonfliktních scénářích dokonce obejdou bez zásahů restrukturalizačního soudu. Cílem preventivní restrukturalizace je tedy účinné odvrácení hrozícího úpadku podnikatele za současného zachování nebo obnovení běžného provozu jeho obchodního závodu.

Žižlavský (2023) vysvětluje, pro koho je tento institut určen. Tento způsob řešení je určen pro podniky, u kterých jsou identifikovány finanční obtíže, ale nejsou ještě insolventní. Tedy nejsou v platební neschopnosti dle definice § 3 InZ. Je důležité vědět, že preventivní restrukturalizace není nástroj k řešení již existujícího úpadku. Je to nástroj k odvrácení hrozby úpadku. Proto také ten název „preventivní“. Naopak restrukturalizační řízení nemůže využít podnik, který nemá finanční potíže, ale chce se zbavit části dluhů, říká Žižlavský (2023). Nové řešení je určeno jen společnostem, které už finanční potíže mají. Nejčastěji půjde o firmy, kterým hrozí úpadek, byť třeba až v horizontu měsíců nebo let. Ta hrozba ale musí být reálná, nikoli jen hypotetická. Vstup do restrukturalizace totiž dává manažerům do rukou silné nástroje, které by jinak neměli k dispozici. Žižlavský (2023) vysvětluje: *„Preventivní restrukturalizace slouží jako „deštník“, který chrání podnik před právními kroky věřitelů, které by mohly mít devastující dopad na chod jeho obchodního závodu. Nově koncipované všeobecné nebo individuální moratorium dokáže zpomalit čas, který by jinak běžel příliš rychle. Vytváří časové okno pro dohodu dlužníka s věřiteli.“*

Zezulka KON (2021, s. 99) k návrhu zákona vysvětluje: *„Zákon počítá s tím, že podnikatel si sám z problémů nepomůže, je potřeba mu pomoci při vyjednávání s věřiteli, s bankami a najít kolektivní řešení jeho problémů. Tato směrnice stanovuje požadavek dosažení kvalifikovaných většin, tedy výsledkem procesu je přijetí restrukturalizačního plánu, který bude zavazovat jen určitý okruh subjektů.“*

Princip preventivní restrukturalizace, jak zjednodušeně vysvětluje Žižlavský (2023), znamená dosažení dohody s částí věřitelů, především s těmi, kteří jsou důležití pro další provoz závodu. Dohoda se odvíjí od sanačního projektu, který následně vyústí v restrukturalizační plán. Ten zahrnuje různá úsporná opatření a provozní změny, která doprovázejí restrukturalizační opatření. Z ekonomického hlediska půjde o změny stavu majetku, na straně aktiv např. může jít o prodej majetku nebo jeho prodej s následným uzavřením nájmu k téže věci. Na straně pasiv bude zpravidla ve hře restrukturalizace závazků například cestou prodloužení jejich splatnosti nebo prominutí části dluhu. Vlastní kapitál se dá restrukturalizovat cestou zvýšení vkladu stávajících společníků nebo prostřednictvím kapitalizace pohledávek věřitelů, tedy transformace pohledávek věřitelů na majetkovou účast v podniku. Žižlavský (2023) doplňuje, že každý restrukturalizační plán se bude šít na míru konkrétnímu podniku. V tom je to stejné jako u plánů známých ze soudních reorganizací.

Preventivní restrukturalizace je speciální disciplínou a je potřeba, aby se podnikatelům dostala péče odborníků. V první řadě jsou to restrukturalizační poradci, které si osloví management podniků dle vlastní volby, pro přípravu sanačního projektu a vyjednávání o restrukturalizačním plánu. Mělo by jít o právnické firmy a ekonomické poradce, kteří mají dostatečnou odbornost,

zázemí a doložitelné zkušenosti v oboru restrukturalizace a insolvence, uvádí dále Žižlavský (2023). Dále budou fungovat restrukturalizační správci, které ustanovuje soud, ale jen v některých případech, kdy to bude některou ze stran navrženo nebo to vyžaduje situace. Tyto restrukturalizační správce soud vybírá z úzkého seznamu insolvenčních správců se zvláštním povolením.

Je namístě zmínit, co přináší preventivní restrukturalizace věřitelům. Věřitelé, kteří podpoří restrukturalizaci podniku, získávají určité benefity. V první řadě jsou jejich pohledávky hrazeny přednostně i v případě, že se podnik zachránit nepovede a ten by nakonec skončil v insolvenční. Tito věřitelé jsou typicky banky, dodavatelé energií, zásob, a konečně pro advokáty, kteří poskytují v rámci preventivní restrukturalizace právní služby. Zezulka (2021) KON vysvětluje, že oproti klasickému insolvenčnímu řízení, kdy funguje přihlašovací princip, v tomto procesu se používá princip nominační, kdy dlužník si tyto věřitele k oslovení a vyjednávání vybere sám a tyto poté s týmem bude oslovovat ke společnému jednání. U neoslovených věřitelů se předpokládá, že závazky vůči nim bude schopen hradit standardně. K doplnění informací lze ještě upřesnit jeden rozdíl oproti soudem řízeným postupům vůči dlužníkovi, zde se jedná o proces nepublikovaný, odehrává se mezi dlužníky, věřiteli a restrukturalizačními správci, tedy nebude veřejný.

3.1.3 Sociální pohled

Ačkoliv již bylo zjištěno a řečeno, že úpadek je zejména o penězích, i tak se dá s nadsázkou říci, že peníze nejsou všechno. Situace úpadku dlužníka se dá také hodnotit podle lidského pohledu. Kolikrát i samotný úpadek vznikne z pouhé obavy subjektu o reputaci spojenou s případným neúspěchem nebo se jej snaží ovlivnit chvilkovým pozlátkem. Tito řeší nákupy na dluh s cílem zlepšení svého postavení. Situaci, ze kterých se v životě jakéhokoliv subjektu může pouhý dluh proměnit v úpadek, je nespočet. Ať je řeč o spotřebiteli nebo podnikatelském subjektu, vždy tam hraje hlavní roli ten jedinec, který nějakým způsobem jedná. Sociálním vlivem se dá označit jakýkoliv aspekt, který provází jedincovo jednání. Tyto aspekty vycházejí z okolí jedince, jeho sociální, inteligenční a odborné schopnosti se v problematice orientovat.

Dluhová past, dluhová spirála, vytloukání klínu klínem, patová situace

Asi nikdo nechce zpochybnit tvrzení, že „dluhy se mají plnit“. Pokud je osoba dlužníka dostatečně uvědomělá, s tímto tvrzením se ztotožňuje, většinou se snaží se vzniklou situací vypořádat. Pokud ovšem není schopna zajistit dostatek prostředků, dostává se do situace, kterou lze podle Krhuta (2021, s. 99–104) popsat jako začarovaný kruh, ale také dluhová spirála či patová situace. Někdy to začíná jako metoda vytloukání klínu klínem, tedy stav, kdy si dlužník ještě má možnost sjednat nové půjčky a úvěry a těmito umořovat dluhy dřívější. Cesta k novým půjčkám bývá čím dál složitější, protože bankovní půjčky se schvalují specialisty, kteří zjistí, zda na splácení má dlužník dostatek volných prostředků. Když přestane půjčovat banka, obrátí se subjekt na nebankovní poskytovatele. Pak už nemůže splácet ani narůstající příslušenství. V této situaci může některý z věřitelů podat exekuční návrh. V tomto okamžiku záleží na rozhodnutí jedince, jak se k řešení postaví. Ty nežádoucí způsoby řešení jsou únik do šedé ekonomiky nebo odchod do zahraničí, aby se dlužník skryl před účinky exekuce. Krhut (2021, s. 101) dále popisuje rozdíl mezi exekucí a insolvenční, který je víceméně v dobrovolnosti. V exekučním právu neexistuje povinnost dlužníka usilovat o splácení svých dluhů, naopak v případě oddlužení je možné z této patové situace odejít v naději, že po uplynutí stanovené doby splácení se dokáže zbavit všech dluhů; po splnění povinností uložených zákonem jsou mu zbylé dluhy odpuštěny.

Tato situace je typická pro dlužníka nepodnikatele nebo fyzickou osobu-podnikatele, resp. drobné podnikatele, kde je pro podnikání klíčová právě osoba podnikatele. U podnikatelských subjektů je pravděpodobné, anebo by pravděpodobné být mělo, že znají finanční poměry v podnikatelském subjektu a ekonomické zdraví subjektu. Poskytování úvěrů podnikatelským subjektům je relativně snadněji kontrolováno se strany poskytovatelů. Banka, která úvěr poskytuje, využívá pro stanovení dlužníkovy finančního zdraví a následné schopnosti úvěr splatit finanční výkazy a daňová přiznání. Tyto instrumenty jsou zpravidla předávány v podobě připravené od daňového poradce a potvrzované finančním úřadem. Příkladá se také výkaz aktuální. U menších podnikatelů jsou podkladem pouze daňová přiznání. V praxi ale může nastat i situace, že dlužník umí své výkazy pozměnit, odevzdat na finanční úřad, předložit v bance a poté podat opravné výkazy na finanční úřad z důvodu chyby.

Další sociální aspekt spojený s úpadkem je též dotčení zájmů společnosti jako celku. Je maximálně žádoucí přivést dlužníka z šedé ekonomiky zpět do běžného režimu řádně vykazovaných a zdaňovaných příjmů a zejména nabídnout dotčeným osobám reálnou a efektivní možnost řešit svou nepříznivou životní situaci. Právě bezvýchodnost a beznadějnost životní situace některých osob bývá příčinou destabilizace společnosti. Oddlužení je podstatným nástrojem udržování sociální stability.

Sociální dopady toho, když dojde k nesprávnému řešení dluhů, jsou velmi významné jak pro jedince, tak pro celou společnost; bez ohledu na to, zda si dlužník oddlužení zaslouží, či zda institutu oddlužení zneužil pro svůj prospěch na úkor celé společnosti. Důležité je to, že když se dlužník rozhodne svou situaci řešit, pro úspěšnost tohoto procesu „*je nutné, aby si dlužník začal počínat poctivě a musí změnit své ekonomické chování*“ Krhut (2021, s. 103). Z hlediska zadluženosti podniků je potřeba se pozastavit nad skutečností, že 40 % firem v úpadku, který byl řešen konkurzem, **neuhradilo přihlášeným věřitelům ani korunu** (Veselá, 2021, s. 18 KON). O nekalých způsobech, kterých se dopouštějí dlužníci v případě insolvenčních řízení firem, se již práce zmiňovala. Nyní se bude zabývat skutečností, zda je vlastně možné, aby je osoba oprávněná jednat za podnik prováděla v dobré víře, nebo zda se vždy jedná o úmyslné nekalé jednání. Insolvenční správci přistupují k řešení konkurzu podniku s cílem uspokojit pohledávky věřitele v co nejvyšší míře a vyvíjejí k tomu veškeré úsilí. V případě konkurzu firmy, která přichází do insolvenčního řízení s žádným nebo minimálním majetkem a v minulosti majetek měla, je minimálně důvod k tomu prověřit úkony statutárních zástupců, zda tito neučinili právní úkony, které by naplňovaly skutkovou podstatu odporovatelných právních úkonů dlužníka. Zde se jedná, jak uvádí Louda (2020, s. 102–107), dle §589–599 OZ například o neposkytnutí přiměřeného protiplnění, zvýhodňující právní úkon a úmyslně zkracující právní úkon. Další možností insolvenčního správce může být žaloba o vydání prospěchu člena statutárního orgánů při úpadku dle § 66 ZOK, v neposlední řadě je to žaloba o vydání bezdůvodného obohacení podle § 2991 OZ nebo žaloba o náhradu škody vzniklé porušením péče řádného hospodáře dle § 159 OZ a § 53 ZOK. Nelze opomenout ani variantu, kterou je možnost trestního stíhání podle některého z paragrafů hlavy páté trestního zákoníku, kde jsou vyjmenovány trestné činy hospodářské.

Dluhy, které nejsou uhrazeny, jsou v případě oddlužení odpuštěny, v případě reorganizace jdou na vrub věřitelům, kteří si o tom zpravidla rozhodují sami a v případě konkurzu, jelikož zanikne osoba dlužníka, nejsou vymoženy. A tyto dluhy platí celá společnost. Systémoví věřitelé jako např. banky a nebankovní poskytovatelé úvěrových produktů navyšují rizikovou část úrokové sazby. Věřitelé, kteří nedostali plnění z pohledávky, si vytvořili zákonné opravné položky a poté si tedy pohledávku odepsali v nákladech jako nevyžaditelnou. Tím si však firma zvýší náklady a toto zvýšení nákladů musí zohlednit v celkové marži a musí zvýšit příjmovou část do rozvahy, jinak se vystavuje stejnému nebezpečí jako její dlužník, tj. že nebude tok jejich peněžních prostředků dostačující.

Ti, co nedluží

Většina obyvatelstva naší země, možná dokonce všichni, někomu něco dluží. Jsou tedy dlužníky, ale na tom není nic negativního do té doby, než uplyne lhůta stanovená pro úhradu dluhu. Vzhledem ke statistikám víme, že cca 300 tisíc subjektů bylo v insolvenčním řízení, cca 500 tisíc dlužníků je v exekučních řízeních a zbytek subjektů v naší zemi pochopilo lépe než všichni ostatní, že dluhy se mají platit. Pokud se někomu nelíbilo, že za dluhy, které nebudou nikdy splaceny, budou odpuštěny nebo nikdy vymoženy zaplatí všichni, s chystanou novelou insolvenčního zákona se tato skutečnost stane ještě podstatně dramatičtější. Firmy si mohou pohledávku odepsat pomocí opravných položek, ale stejně tu stále visí skutečnost, že za tu prodanou luxusní dovolenou na splátky, kterou rodina nezaplatila a už v tomto kontextu nikdy nezaplatí, musela cestovní kancelář nést nějaké výdaje. Tyto výdaje musí logicky rozpustit do marže, kterou bude někdo další platit, až si vybere svou vlastní dovolenou. Je skvělé dát předluženým lidem druhou šanci, nikdo neví, kdy takovou šanci bude potřebovat, ale vědomí toho, že si většina dlužníků užila pár let života v nadstandardu, na který neměla, je minimálně velmi smutný příběh. Vláda připravuje novelu insolvenčního zákona v pojetí velmi liberálním. Jedná se o plošné zkrácení délky splácení oddlužení z původních pěti let na dobu tří let bez ohledu na to, jestli je to z nějakého důvodu potřeba, nebo ne.

Z rozsáhlého průzkumu veřejného mínění o zmírnění podmínek nesouhlasí 87 % dotazovaných občanů a u většiny dalších oslovených respondentů jako jsou věřitelé, podnikatelská lobby, soudci, insolvenční správci, advokáti, ekonomové a ostatní je procento ještě výrazně vyšší. Na jednotlivé problematiky operativně vznikají Think tank týmy odborníků, kteří v tomto případě jednoznačně varují před nesprávně vyhodnoceným přínosem tohoto vládního návrhu insolvenčního zákona. Ekonomický ukazatel míra efektivity splacených dluhů se značně sníží, a velké nebezpečí hrozí i věřitelům, které takto nízká míra splacení pohledávek může přivést k nemalým finančním potížím. Další významné úskalí čeká na společenství vlastníků jednotek a družstva, jejichž odebrané služby se neúčtují přímo dlužníkovi a dodavatel je nevymáhá vůči dlužníkovi sám, ale platba je vyžadována společná za všechny členy. Tato situace, kdy mají členové mezi sebou dlužníka v insolvenční, je nepříjemná a nyní se jejich pozice ještě výrazně zhorší.

3.2 Jak ovlivnila pandemie Covid-19 úpadek podniků

COVID-19 je označení pro infekci způsobenou koronavirem SARS-CoV-2, který se poprvé objevil koncem roku 2019 ve Wu-chanu v Číně. Během krátké doby se nové onemocnění nazvané později COVID-19 rozšířilo do celého světa. Dne 11. března 2020 Světová zdravotnická organizace prohlásila šíření koronaviru za pandemii. V České republice byl dne 12. 3. od 14,00 vyhlášen první nouzový stav na celém jejím území a přijata radikální krizová opatření podle krizového zákona č. 240/2000 Sb. V důsledku těchto okolností došlo k zásadnímu omezení volného pohybu občanů.

3.2.1 Opatření vlády

Tato opatření, jak uvádí důvodová zpráva k zákonu č. 191/2020 Sb., „Lex Covid“, začala zásadně ovlivňovat každodenní život. V rámci preventivních opatření se lidé mimo domov nesměli sdružovat, setkávat. Byly zavřeny provozovny, aby se zabránilo většímu shromažďování lidí. Jednalo se zejména o hoteliéry, pohostinství, kde se provoz pro veřejnost zcela uzavřel, s výjimkou prodeje přes ulici. Zaměstnanci těchto profesí byli propouštěni, živnostníci nemohli provozovat svou činnost a ucházel jim zisk. Vláda uzavřela školy, rodiče mladších dětí museli být s nimi nuceně doma. V některých domácnostech začalo docházet k dramatickým propadům příjmů. Další negativní ekonomické dopady jsou návrhem tohoto

zákona předpokládány a důsledky zásadních vládních restrikcí na sociální a ekonomické poměry nezůstanou bez odezvy.

Opatření vlády a centrální banky má i své negativní pohledy. Od ekonomické krize se dá očekávat, že mimo jiné proběhne celkově očištný účinek pro ekonomiku. Ekonomové očekávají, že slabé firmy zkrachují, a ty životaschopné a inovativní to povzbudí k překonání obtíží a zvýší se tím jejich potenciál do budoucna. V koronavirové krizi se to ale nestalo. Stát nastavil v minulých letech takové podmínky podpory, které zapříčinily, že nenastala masivní vlna bankrotů, jak někteří ekonomové očekávali. Dle Vejvodové (2022) se při životě udržely i firmy, které jsou prakticky mrtvé, které negenerují potřebný provozní zisk a nedokážou splácet své dluhy. Přesto existují a z ekonomiky odčerpávají zdroje, které by mohla lépe využít prosperující konkurence.

Takovéto firmy jsou nazývány „zombie firmy“, podle Sprinze (2022) jsou tyto firmy již neživotaschopné, jsou schopné platit úroky, ale šance na splacení jistiny je mizivá. Tyto firmy zdržují pracovní síly, které by měly možnost přejít do jiných podniků s perspektivou lepšího příjmu. Např. v době pandemie, kdy si Česká republika udržela nezaměstnanost pod 4 % HDP, byla takováto blokáda pracovních sil klíčová. Je mnoho prosperujících nebo perspektivních firem, které se nemohou rozvíjet kvůli absenci kvalifikované pracovní síly. Podle Sprinze (2022) nejsou k dispozici tuzemské statistiky. Banka pro mezinárodní platby publikovala na podzim 2021 výskyt zombie firem ve 14 nejrozvinutějších zemích světa. Došla k závěru, že se jedná zhruba o 15 %.

Nutno dodat, že tento stav neperspektivních firem nezpůsobil pouze necíleně poskytovaný příjem prostředků ze státní podpory. V posledních letech pro malé a střední podniky byla výrazně doširoka otevřena cesta ke kapitálu. Mnoho firem začalo vydávat vlastní dluhopisy, jejich objem v České republice se od roku 2013 do roku 2021 ztrojnásobil. Je k neuvěření, že mezi společnostmi emitujícími dluhopisy se vyskytují v nezanedbatelné míře společnosti neživotaschopné, které jsou zejména velmi mladé, nefungují na základě solidního podnikatelského plánu nebo firmy s nezkušeným managementem, uvádí Vejvodová (2022). Emitování dluhopisů je jedním z nejdražších způsobů financování podniku. Bývá využíváno zejména v nejzastříhanějších situacích. U takto emitovaných dluhopisů bývá zpravidla velmi vysoký úrok, kolem 10 %. Management podniku by měl mít velice dobře vypracovaný business plán, aby měl jistotu návratnosti takto drahého financování. Dluhopisy jsou zpravidla splatné za dva až tři roky.

Tyto neperspektivní a neživotaschopné firmy mají ještě jedno specifikum. Zpravidla mají velmi nejasnou a neprůhlednou organizační strukturu. Tato firma může být velmi rozmanitá a docela velká, nejlépe nějaký holding. Takový holding zasahuje do několika odvětví a ledasco se v něm hezky schová. Takový podnik může takto přežívat i několik let a neúspěchy se díky oné rozmanitosti lépe zakryjí, uvádí Sprinz (2022). Začátkem roku 2022, kdy pomalu odeznívaly státní pandemické podpory, společnost ještě netušila, jaký zažije další ekonomický šok. Přišla slova ekonomů o vyšší ceně komodit, vyšší inflaci a úrokové sazbě, což mělo být pro řadu firem fatální. V takových situacích je potřeba neztratit hlavu a obchodního ducha a se zachováním zdravé míry sebevědomí se pokusit rozumně pře jednat kontrakty. V této oblasti jsou nejhůře postaveny firmy v roli subdodavatele, pokud nedojde právě ke znovu projednání cen. Pokud není možné s odběratelem flexibilně vyjednat lepší podmínky, může toto subdodavatelskou firmu učinit velmi zranitelnou a ohroženou bankrotem.

3.2.2 Ekonomické dopady pandemie

V případě dlužníků, kteří jsou fyzickými osobami podnikateli a nacházejí se v oddlužení, nastane problém splácet závazky v původní výši. Dle komentáře k zákonu č. 191/2020 Sb.,

podnikatelům včetně velkých firem i těm, kteří neměli dosud žádné problémy s hospodařením, hrozí situace, že se ocitnou v platební neschopnosti. Tato situace je způsobená nuceným zastavením provozu a s tím spojeným ušlým ziskem. Zákon stanoví, že se v tomto případě nejedná o vlastní nesprávné podnikatelské rozhodování. I po dobu omezení jsou povinni platit povinné mandatorní výdaje. V této situaci by se mohlo dojít až k bodu, že podnik nemá z důvodu absence příjmů na úhrady již existujících závazků. Je vysoká pravděpodobnost, že po odeznění pandemických opatření se podnik vrátí do původního stavu a bude pokračovat ve své činnosti, obnoví pracovní místa. Pokud nemá podnik dostatečnou rezervu na to, aby pokryl mandatorní platby ze svých rezerv, může nastat situace, že budou členové statutárního orgánu povinni postupovat podle ZOK a s péčí řádného hospodáře podat na podnik insolvenční návrh. U právnických osob je potřeba zvážit ještě aspekt ztížení nebo znesnadnění konání zasedání orgánů, zejména nejvyšších orgánů, jež rozhodují o fungování právnické osoby jako takové. Může tak docházet k fatálním situacím, jako je třeba zánik funkce a nemožnost v danou chvíli zvolit nové členy – společnost se tak ocitne bez řídicího orgánu. Pro kompletnost informace je třeba dodat, že bez fungujícího vrcholného orgánu právnické osoby nelze například projednat řádnou účetní závěrku, a tím se znemožní i podání daňového přiznání, jehož je závěrka přílohou.

3.2.3 Lex Covid – úprava insolvenčního zákona

Vzhledem k tomu, že posláním insolvenčního zákona je očist'ovat podnikatelské prostředí od nevykonných ekonomických subjektů, stává se nástrojem zvyšování míry efektivní alokace aktiv v ekonomice. V této situaci, kterou pandemie Covid 19 bezesporu je, ale tento nástroj nemá onen očekávaný přínos a stává se naopak nástrojem rizikovým a ohrožujícím. V ekonomice dochází k systémovým selháním různých ekonomických odvětví. Přijetí mimořádných opatření při pandemii dostalo zdravé ekonomické subjekty do tíživé situace, kterou lze od plného režimu insolvenčního práva odvracet ozdravnými opatřeními.

Co tedy přinesla právní úprava o oblasti insolvencí zvaná Lex Covid I.

Zákon č. 191/2020 Sb., z 4/2019

V první řadě se jednalo o omezení v povinnosti podnikatele podat dlužnický insolvenční návrh bez zbytečného odkladu. Tato lhůta byla upravena tak, že podnikatel musí tento návrh (až na výjimky) podat do 6 měsíců od ukončení mimořádného stavu, nejdéle do 31. 12. 2020.

Druhé opatření se týkalo omezení věřitelských insolvenčních návrhů, které sice bylo možno podat, ale do 31. 8. 2020 se k nim nepřihlíží. Toto opatření mělo za cíl, aby se postižený dlužník nevyčerpával zejména finančně při obraně proti takovému návrhu.

Třetím bodem bylo zavedení mimořádného moratoria, které mělo dlužníka ochránit před prohlášením úpadku. S ohledem na zachování provozu v období moratoria byly upřednostněny závazky vzniklé po jeho vyhlášení. Dále došlo k prodloužení lhůt, které po dobu moratoria běží, ve vztahu k dlužníkovi.

Osvobození dlužníka od placení zbývajících dluhů dříve, než byl splněn předem dohodnutý poměr s věřiteli nebo kolik ukládal zákon, tedy 30 %, byla čtvrtá úprava v rámci Lex Covid. Znamenalo to, že pokud dlužník díky okolnostem, které nezavinil, nesplatil výše uvedené, může být osvobozen a insolvenční řízení se ukončí.

Oddlužení všech fyzických osob bylo klíčovou změnou v insolvenčním řízení. Dosud bylo možné procedurou oddlužení provést pouze fyzické osoby, které neměly dluhy z podnikání. Nyní lze vyřešit úpadek oddlužením i u fyzické osoby podnikatele, tedy OSVČ. Tato změna byla reakcí nejen na mimořádná opatření kvůli pandemii, ale zároveň uspíšila transpozici

směrnice EU 2019/1023 ze dne 20. 6. 2019, kterou se Česká republika zavázala začlenit do své legislativy nejdéle o dva roky později.

Ještě další změny byl nastaveny u reorganizace, kdy v okamžiku již probíhající reorganizace lze její provádění na dobu trvání mimořádného stavu přerušit, pokud bude potřeba. Zároveň v této době nelze přeměnit reorganizaci na konkurz. Další opatření se týká stavění lhůt pro vznesení námítky pro neoprávněnost právního jednání. Tato opatření určitě výrazně zvýhodňují dlužníky. Bylo nutné posílit i možnosti věřitelů, a to tím, že byly prodlouženy lhůty, ve kterých se věřitelé mohou bránit jednáním dlužníka zkracujícím uspokojení věřitelů.

Lex Covid II

Tento zákon s účinností od 13. 11. 2020 pod číslem 460/2020 Sb. z důvodu pokračující mimořádné situace ohledně pandemie koronaviru nutně navazuje na zákon č. 191/2020 Sb. V období schvalování prvního covidového zákona se nepředpokládalo s prodloužující se situací ohledně pandemie. Opatření byla časově omezená a zákonodárci reagovali znovu. Pokud byla první opatření zaměřená na nejslabší místa ekonomiky, nyní již bylo potřeba se zaměřit na působnost v širším záběru. V prvním kole dotčené subjekty doplnily další, které z důvodu dlouhého trvání stavu vyčerpaly své rezervy. Obecně tedy došlo k prodloužení platnosti již nastavených nových pravidel, viz Lex Covid I. Doplněno bylo zejména řešení jednání za právnické osoby, které z důvodu nemožnosti se scházet řádně, nemohou v některých případech provést rozhodování či hlasování o závažných rozhodnutích podniku.

3.3 Shrnutí, návody a doporučení

Bylo zjištěno, že úpadek je právně definovaná ekonomicky významná skutečnost, která mění dlužníka v úpadce a dává šanci řešit složitou životní nebo podnikatelskou situaci. U oddlužení fyzických osob a fyzických osob podnikatelů, kteří k bankrotu přistupují zpravidla zodpovědněji než korporace, byla zjištěna vyšší míra morální finanční zodpovědnosti. S odkazem na statistiky je tato skutečnost rozpoznatelná zejména v aspektu míry efektivity splacených dluhů.

Insolvenční zákon je velmi často novelizován. Toto nestabilní pracovní prostředí je nevýhodné pro dlužníka, věřitele i zákonodárce. Novelizace zákona na svou slávu čekají velmi dlouho. Subjekty práva čekají na ideální příležitost řešit svůj problém postupem, který je zákonodárcem navrhován, ale na svou chvíli si zpravidla musí počkat. V tomto kontextu je popisován i návrh zákona o preventivní restrukturalizaci, který byl v okamžiku posledních slov této práce ve stadiu schválen vládou.

Pokud dlužník, který k péči o svou firmu postupuje s péčí řádného hospodáře, zaregistruje nestabilitu finančních toků nebo významné indicie, které by mohly negativně ovlivnit ekonomickou stabilitu podniku, má několik možností vytvořit si analýzy o finančním zdraví společnosti a odhalit slabé místo. Pokud to situace vyžaduje nebo umožňuje, je vhodné snížit náklady nebo posílit možnosti na straně příjmů, tedy provést vhodná sanační řešení podniku. Pokud je situace v podniku vhodná spíše k řešení restrukturalizací, je vhodné obrátit se zejména na advokátní kanceláře nebo jiné specialisty na řešení takto specifických činností. Pokud si majitelé firmy nejsou jisti následným podnikáním, je lepší činnost ukončit, dokud nevzniknou dluhy, díky kterým by mohl podnik přijít do konkurzu. Není-li toto řešení již možné, musí statutární zástupci včas podat dlužnický insolvenční návrh. Po prohlášení úpadku dochází buď k moratoriu, tedy soudce poskytne podniku čas na ozdravnou kúru ne delší než 3 měsíce, nebo k soudně řešené reorganizaci. Tuto šanci ale nedostane každý podnik. Nutno říci, že takový podnik musí mít produkt, který bude stát za to, aby bylo smysluplné jej zachraňovat, bude mít potenciál, který by mohl ještě růst, nebo je tak specifický, že by jeho absence na trhu byla

všeobecně nepříznivá. Pokud insolvenční soudce žádný takový potenciál neshledá, nezbyvá než na podnik prohlásit konkurz. V průběhu konkurzu se zpeněží majetková podstata subjektu a z výtěžku se uspokojí věřitelé ve stanoveném rozpisu. Po ukončení konkurzu zanikne subjekt, dojde k výmazu z obchodního nebo jiného rejstříku a tím zanikne i možnost pro neuspokojené věřitele vymoci svou pohledávku.

V průběhu zpracování této práce probíhaly přípravné úkony k návrhu zákona o preventivní restrukturalizaci. Tato nová právní úprava je již dlouho zmiňována a proces legislativní tvorby je v běhu již několik let. Dá se říci, že v rámci zachování zdravého a přirozeného ekonomického prostředí je tato volba velmi žádoucí. Je správné pomoci firmě, která má opravdový produkt nebo služby a třeba jen přecenila své schopnosti nebo se na její cestě objevily negativní externí vlivy, které její nepříznivou situaci zapříčinily. Naopak odborníci věří, že firmy, které jsou na trhu zbytečné, nechce se říci zbytečné, se na cestu preventivní restrukturalizace vydávat nebudou. Cílem několika historických novel insolvenčního zákona a zákonů s insolvenční souvisejících byla také snaha o možnost postihnout nepoctivé chování statutárních zástupců obchodních korporací, s jejichž praktikami tato práce seznámila. Poznání skutečného jednání z praxe je důkazem toho, že tyto informace nejsou jen teoretickými úvahami nad stránkami knihy. Je k neuvěření, že nemalé procento jedinců zastupující sebe nebo jakoukoliv právní formu, považuje za normální se vyhýbat placení daní, splácení nebo vrácení dluhů, optimalizaci svého příjmu. Téměř fascinující je skutečnost, že se někteří lidé snaží snižovat si mzdu z důvodu nižších plateb výživného na vlastní děti apod. A zrovna takový rodič těmto dětem jde špatným příkladem a ve velkém procentu budou tyto děti opakovat chyby svých rodičů, protože nevědí, jak to dělat jinak. Pokud se nezmění situace v této oblasti, zejm. oblast edukace a zvyšování finanční gramotnosti, která zatím nemá v dnešních školních osnovách pevně stanovené místo anebo jejich obsahová náplň nekoresponduje s reálnými ekonomickými hledisky, budou do reálného života vstupovat děti, které budou mít jedinou znalost, a to vzor od svých rodičů. Ze závěrů z konferencí odborníků v oblasti insolvenční vyplynulo, že současný dlužník neumírá hlady, nemá nouzi o základní materiální potřeby. Tedy rozhodně se nedá říci, že jsou všichni dlužníci bezbranní a bezmocní. Z dostupných dat vyplývá, že cca dvě třetiny z nich tvoří muži, zejména v produktivním věku, kteří jsou schopni splácet své dluhy, ale záměrně se pohybují v šedé ekonomice a své závazky se nesnaží platit. Je potřeba změnit pohled na dlužníky a nenahlížet na ně plošně, a posuzovat s ohledem na konkrétní případ dlužníka a jeho rodinu. Není nutné, a dle širokého spektra názorů ani správné, každému umožnit oddlužení na tři roky.

Velmi zajímavé by měly být i výhledy k úpravě legislativy nebo snad lépe metodické pokyny ke zvýšení finanční gramotnosti oddlužovaného dlužníka. Mnoho zde citovaných odborníků a autorů odborných textů a příspěvků je jednoznačně pro pomoc těmto lidem a také uvádí, že tato šance, kterou dostali vlastně od celé společnosti, je pro ně zavazující a je namísto to společnosti oplatit. Asi by se to dalo připodobnit situaci, kdy řidič, který dosáhl 12 bodů v bodovém hodnocení řidiče, dočasně ztrácí řidičské oprávnění a jeho vrácení nastane nejdříve po uplynutí doby platnosti zákazu řízení a absolvování přezkoušení odborné způsobilosti, lékařské prohlídky a dopravně psychologického vyšetření. Stejný systém by mohl být použit pro splnění podmínek oddlužení a pro vydání rozhodnutí o osvobození dlužníka od placení pohledávek. Dlužník by měl v případech, kdy to navrhne insolvenční správce a potvrdí soud (to už v zákoně je), projít edukačním programem, aby byla jistota, že dlužník pochopil, jak si počínat po oddlužení a neopakovat stejné chyby.

Nejnovější zprávy z dubna 2023 přinesla analytická společnost InsolCentrum s.r.o. Zveřejnila statistiky počtu nových insolvencí. Za první čtvrtletí roku 2023 se celkový počet podaných insolvenčních návrhů mírně zvyšuje cca o 4,8 %, zvyšuje se také počet konkurzů firem o 4 %. Údaje jsou porovnávány s výsledky za poslední čtvrtletí roku 2022. Společnost InsolCentrum mírné zvýšení ke konci roku předpokládala, zejména vzhledem k nepříznivé ekonomické

situaci v zemi. Nejzajímavější jsou podrobné informace z tiskové zprávy povolení reorganizace u čtyř subjektů. „Mezi nimi NWT a.s. (obrat 3 mld. korun, 212 zaměstnanců) se dostala do úpadku v důsledku energetické krize, BP Lumen s.r.o. (výrobce kol s 30letou historií) doplatil na masivní výpadek celého segmentu trhu, Lezapari, s.r.o. (developerský projekt) je v úpadku v důsledku pandemie COVID, AC Stod a.s. (pronajímatel průmyslového areálu) – finanční problémy způsobilo protiprávní jednání bývalého vlastníka.“, uvádí v tiskové zprávě společnost InsolCentrum (2023).

4 Závěr

Pro účely této práce byly vlivy úpadku dlužníka pracovně rozděleny na mikroekonomické, makroekonomické a sociální. Bylo zjištěno, že jednotlivé vlivy spolu velmi souvisí a zpravidla každý nalezený jev se projevoval zároveň ve vlivech sociálních.

Ekonomické aspekty institutu oddlužení lze shrnout v úvaze Zezulky (2021). Na oddlužení existuje mnoho pohledů a také se tyto názory proměňují v průběhu času. Společnost viní věřitele z bezohledného, neetického a úmyslného zadlužování jejich klientů a zneužívání mezer v právních předpisech, kdy to dělají s cílem maximalizovat zisk – „chudák dlužník“. Na druhé straně bývají dlužníci označováni za nezodpovědné, finančně negramotné osoby, či dokonce jednající v podvodném záměru, tuneláře, kteří si postupem času napůjčovali sumy peněz na uspokojení svých potřeb nepotřeb – „chudáci věřitelé“. A ve finále většina diskutujících kolektivně poukazuje na nedokonalou legislativu, která nedokáže efektivně ochránit nároky věřitelů a odvrátit vznik nesplnitelných závazků.

Takových situací bylo, je a bude v reálném světě insolvenčních mnoho. Měnit se budou jejich poměry, tendence, zejména v závislosti na legislativních změnách. Každé období v historii insolvenčního zákona bylo něčím specifické. Na začátku, tedy dá se říci v prvních krůčcích insolvenčního zákona, byla potřeba vytvořit pozitivně nakloněné prostředí pro věřitele. Po letech se tento názor začal měnit ve prospěch dlužníků a na věřitele se pohlíželo jako na obchodníky s chudobou. Poté přišla potřeba vyvažovat práva a povinnosti dlužníka a věřitele na miskách jedné vahy, a tak zachovávat rovnováhu mezi nimi. Legislativními úpravami se povedlo omezit podávání šikanózních insolvenčních návrhů a zpřístupnit oddlužení pro větší spektrum dlužníků včetně OSVČ.

Ze zjištěných skutečností uvedených v této práci je jednoznačné, že je významně potřeba vyřešit oblast podnikání, a to buď živnostenského nebo korporátního, kde je stále prostor pro zlepšení. Vzhledem k významně nižší míře efektivity vymáhání dluhů u těchto subjektů je nutné popsat, kde je chyba. V České republice neručí vlastníky svým osobním majetkem za závazky podniku. A to možná není dobře. Bylo zjištěno, že vědomí ohrožení vlastního majetku nutí dlužníky se chovat zodpovědněji a více se snažit udržet si práci a splácet. Díky změně ZOK jsou popsána právní jednání statutárních zástupců podniku, která mají sloužit jako nástroj, který povede tyto osoby k odpovědnosti, ale možnosti a schopnosti insolvenčního správce v běžném nápadu tyto skutečnosti odhalit a dokázat jsou téměř nulové.

Většina odborníků, jejichž množství názorů je v této práci zohledněno, se domnívá, že úpadek podniku je potřeba řešit dříve a jinak, než jak jsme zvyklí doposud. Nutno říci, že zdravé oddělení zrna od plev a eliminace podniků, které nedokázaly vytvořit takový produkt, se kterým by prorazily na trhu, nebo je trh z jiných důvodů nepřijal, je zcela přirozený ekonomický jev. V práci popisovaný návrh zákona o preventivní restrukturalizaci by mohl být tím chybějícím řešením pro pomoc firmám v jejich řekněme nevhodné finanční situaci. Dokud firma ještě funguje, je možné mnoho zachránit a napravit, protože úpadek řešený konkurzem, kdy dojde k zániku podniku a ztrátě pracovních míst, je většinou pro ekonomiku větším negativním vlivem, který dle velikosti takového subjektu více či méně ohrozí přirozené ekonomické procesy. Odborníci se k návrhu tohoto zákona vyjadřují velmi pozitivně a jeho schválení je očekáváno ve velmi blízké době. I tato nová zákonná úprava restrukturalizace je potřeba správně uvést do praxe. Pokud nebude vůle, zůstane pouze mezi dalšími právními předpisy, které máme jako možnou alternativu řešení. V této oblasti existuje ještě jeden nezmíněný fakt. Insolvenční rejstřík a ni jiné analytické subjekty, nemají možnost zjistit, jak a zda skutečně nedochází k restrukturalizaci mimo insolvenční rejstřík. Dosud známý počet reorganizací od roku 2008 je přibližně 6 reorganizací za rok, ale nepředstavuje reorganizace, které proběhly neformálně. Dlužníci, věřitelé, banky a právníci se víceméně podobným postupem, jako je

návrh zákona o preventivní restrukturalizaci dopracovalo ke stejnému výsledku, k restrukturalizaci podniku. Mnohé se změnilo i v bankovníctví. Banky místo klasického vymáhání pohledávek se zaměřují na prevenci a restrukturalizaci svých dlužníků. Hledá se řešení pro konkrétní vzniklé situace, řešení na oboustranně výhodném základě.

Bohužel oproti tomu je zde jiný návrh vlády, který se týká přímo změny insolvenčního zákona jako takového, zejména změn v oddlužení spotřebitelů a OSVČ. Tento je bohužel koncipován natolik nešťastně, že široká odborná i laická veřejnost s ním vyjadřuje hluboký nesouhlas. Tyto kroky zdají se být populistické, pro celou společnost velmi nevýhodné, jak po stránce ekonomické, tak také morální. Mohlo by se stát, že za nesplacené dluhy spotřebitelů a podnikatelů, nebude chtít doplácet společnost, zejména pokud bude zřejmý takový stav, že si dlužníci půjčují na život nad poměry a nespíací cíleně. Dokud takové praktiky nebudou odhalovány a z možnosti snadného oddlužení vyjmuty, může nastat patová situace v podobě nevole platících občanů, kterým jejich morální zásada takto uvažovat nedovolí. Insolvenční správci i insolvenční soudy, nejsou na tento způsob zjišťování důvodů, kvůli kterým je dlužník v úpadku kapacitně připraveni. Nutno podotknout, že insolvenční správce, je vlastně jediný, kdo takovou situaci může odhalit.

Každopádně Česká republika si v této oblasti vede velice dobře. Čeští dlužníci patří mezi nejlépe splácející občany v rámci EU, stejně tak jako v Lucembursku a Německu. Odborníci, kteří jsou považováni za kapacity v oboru insolvenčního práva, jsou v rámci možností jednotní. Nedělí se na názorově rozdílné tábory, ale jejich případná názorová rozdílnost je kořením jejich spolupráce.

V práci bylo zjišťováno, jaký vliv měla pandemie Covid-19 na úpadek podniků. Opatření provedená vládou byla zejména v stavění nebo prodlužování lhůt, neúčinnosti některých právních jednání a podpory. Podpora měla vlády měla za cíl zabránit masivním bankrotům, což se zajisté povedlo. Vedlejším efektem tohoto opatření bylo, že prostředky se dostali i k subjektům, které by jakoukoliv jinou ekonomickou krizi pravděpodobně nepřekonali a tímto se doba jejich zániku prodloužila. Firmy tak odčerpali prostředky, které mohli pomoci jiným nebo někde jinde. Řada odborníků míní, že konečný součet následků pandemie ještě není přesně znám. Patrně proto, že tuto ekonomicky výraznou situaci vystřídala jiná, a tou je bezpochyby Ruská invaze na Ukrajině. Víceméně, prognózy některých odborníků o tom, že po pandemii nastane masivní vlna bankrotů napříč celou společností se nepotvrdily.

Úplně na závěr lze doplnit asi jen přání, aby zákon o preventivní restrukturalizaci přispěl k lepšímu řešení negativních ekonomických situací podniků. A dále přání toho, aby populistická řešení vlády nepřebila názor odborné veřejnosti a veřejného mínění občanů a zbytečně se nezasahovalo do systému, který dobře funguje.

Literatura

Primární zdroje

Zákon 182/2006 Sb., ze dne 9. 5. 2006, zákon o úpadku a způsobech jeho řešení, Sbíрка zákonů. [online]. 2023 [cit. 2023-01-30] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-182?text=182%2F2006>

Zákon 90/2012 Sb., ze dne 22. 3. 2012, zákon o obchodních společnostech a družstvech, Sbíрка zákonů. [online]. 2023 [cit. 2023-01-30] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-90?text=korporace>

Zákon 89/2012 Sb., ze dne 22. 3. 2012, občanský zákoník, Sbíрка zákonů. [online]. 2023 [cit. 2023-01-30] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

Zákon 191/2020 Sb., ze dne 17. 4. 2020, o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastníci se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu [online]. 2023 [cit. 12.2.2023] Dostupné z www: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-191?text=191%2F2020>

Zákony pro lidi, *Důvodová zpráva ze dne 6. 6. 2018 k návrhu zákona, kterým se mění zákon o obchodních společnostech a družstvech 333/2020 Sb.*, [cit. 12.3.2023] Dostupné z www: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-33/souvislosti>

Zákony pro lidi, *Důvodová zpráva ze dne 30. 3. 2016 k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)* [cit. 13.3.2023] Dostupné z www: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-64/souvislosti>

Zákony pro lidi, *Důvodová zpráva ze dne 29. 1. 2018 k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)* [cit. 3.3.2023] Dostupné z www: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2019-31/souvislosti>

Zákony pro lidi, *Důvodová zpráva ze dne 1. 4. 2020 k návrhu zákona o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastníci se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a exekčního řádu* [cit. 12.2.2023] Dostupné z www: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-191/souvislosti>

Zákon 235/2004 Sb., ze dne 23. 4. 2004, o dani z přidané hodnoty, Sbíрка zákonů. [online]. 2023, [cit. 2023-01-30] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-235/zneni-20230101>

Zákon 280/2009 Sb., ze dne 22. 7. 2009, daňový řád, Sbíрка zákonů [online]. 2023 [cit. 17.3.2023] Dostupné z www: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-280/zneni-20230101>

ÚSTAVNÍ SOUD, *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2015*, sp. zn. 8 Tdo 1352/2014 [cit.14.3.2023] Dostupné z www: https://knihovna.usoud.cz/arl-us/cs/detail-us_us_cat-0027630-Usneseni-Nejvyssiho-soudu-ze-dne-26-2-2015-sp-zn-8-Tdo-13522014/

ÚSTAVNÍ SOUD, *Usnesení ústavního soudu ze dne 18. 9. 2019*, sp. zn. 27 Cdo 844/2018-315. [cit. 15.2.2023] Dostupné z www: <https://next.codexis.cz/judikatura/JD378101#L1>

Odborné knihy a časopisy

ALEXANDER, J., HAVEL, B., KUDĚJ, M., LOUDA L., SCHÖNDFELD, J., *Mezera krytí v příkladech*, Restrukturalizace a insolvence, 2017, Praha, Triton 2017, ISBN 978-80-7553-460-6.

JOŠT, M., Účetnictví 11/2022. *Právní pohled na likvidace obchodních korporací a související účetní transakce*, Praha: Svaz účetních České republiky, roč. 2022, č. 11, s. 3–9. ISSN 0139-5661.

SMRČKA, L., J. PLAČEK, J. SCHÖNDFELD a L. LOUDA. *Insolvenční řízení: (očekávání, realita a budoucnost insolvenčního zákona)*. [Praha]: Professional Publishing, 2016. ISBN 978-80-7431-151-2.

OSWALD, J., Účetnictví 11/2022. *Úvod do problematiky insolvenčního řízení* Praha: Svaz účetních České republiky, roč. 2022, č. 11, s.18-26. ISSN 0139-5661.

RŮČKOVÁ, P. *Finanční analýza: metody, ukazatele, využití v praxi*. 6., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2019. Finanční řízení. ISBN: 978-80-271-2028-4

SCHOLLEOVÁ, H. *Ekonomické a finanční řízení pro neekonomy*. 3., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Expert (Grada). ISBN 978-80-271-0413-0.

SCHÖNDFELD, J., M. KUDĚJ, B. HAVEL a P. SPRINZ, at. al. *Insolvenční praxe: problémy a výzvy pro léta dvacátá*. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-780-4.

VESELÁ, J., J. GRYGAR, B. HAVEL, et al. *Insolvence 2008-2020: data, názory, predikce*. Praha: Stálá konference českého práva, 2021. ISBN 978-80-906813-3-0.

Internetové zdroje

BRYCHTA, M. *Oprava DPH za dlužníkem v úpadku optikou věřitele – nová pravidla hry*. 2019 [cit. 11.3.2023]. Dostupné z www: <https://advokatnidenik.cz/2019/06/23/oprava-dph-za-dluznikem-v-upadku-optikou-veritele-nova-pravidla-hry/>

FERNANDO, J. *What Are Stakeholders: Definition, Types, and Examples*. 2023 [cit. 28.3.2023], Investopedia. Dostupné z www: <https://www.investopedia.com/terms/s/stakeholder.asp>

GABRHELÍKOVÁ, G. *Pravidla pro výplatu podílu na zisku po novele zákona o obchodních korporací*. 2021 [cit. 20.3.2023]. Dostupné z www: [//www.ppak.cz/pravidla-pro-vyplatu-podilu-na-zisku-po-novele-zakona-o-obchodnich-korporacich/](http://www.ppak.cz/pravidla-pro-vyplatu-podilu-na-zisku-po-novele-zakona-o-obchodnich-korporacich/)

GARAJOVÁ, M. *Odpovědnost jednatele za dluhy společnosti a ručení svým majetkem*. 2020 [cit. 20.2.2023]. Dostupné z www: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obchodni-pravo/odpovednost-jednatele-za-dluhy-spolecnosti-ruceni-svym-majetkem>

InsolCentrum s.r.o., *Tisková zpráva: V prvním čtvrtletí 2023 doslo k drobnému navýšení počtu insolvenčních řízení* [online]. 2023 [cit. 3.4.2023]. Dostupné z www: <https://www.insolcentrum.cz/wp-content/uploads/2023/04/insolcentrum-tiskova-zprava-04-23-V-prvnim-ctvrtleti-2023-doslo-k-drobnemu-navyseni-poctu-insolvencnich-rizeni.pdf>

Insolvence 2008. *Sborník konference Insolvence 2021*. In: *insolvence2008.cz* [online]. 2021 [cit. 2023-04-14]. Dostupné z www: <https://www.insolvence2008.cz/konference/>

KALIŠ, P. *Moratorium v právní praxi*, [online] Praha: Česká advokátní komora, 2017 [cit. 15.3.2023]. Dostupné na www: <http://www.bulletin-advokacie.cz/moratorium-v-pravni-praxi?browser=full>

KORIČANSKÁ, M. *Žaloba na doplnění pasiv: Hrozba pro neúspěšné statutáry [online]* Praha: Právní rádce 2021 [cit. 12.3.2023]. Dostupné z www: <https://pravnicaradce.ekonom.cz/c1-66995070-zaloba-na-doplneni-pasiv-hrozba-pro-neuspesne-statutary>

MAREK, D a FASSMAN, M. *Šedé ekonomice se daří tam, kde jsou vysoké daně.* 2023 [cit. 11.4.2023]. Dostupné z www: <https://cesky.radio.cz/ekonom-sede-ekonomice-se-dari-tam-kde-jsou-vysoke-dane-8545540>

NAVRÁTIL, D. *Podíl šedé ekonomiky u nás setrvale klesá. Stále ale vytváří nerovné podmínky pro podnikatele a znevýhodňuje ty poctivé.* 2022 [cit. 12.2.2023]. Dostupné z www: <https://plus.rozhlas.cz/podil-sede-ekonomiky-u-nas-setrvale-klesa-stale-ale-vytvari-nerovne-podminky-pro-8869899>

POKORNÝ, J. *Rozhovor Michal Prokop: Oddlužovací proces by měl být přísný, ale přístupný. Jen tehdy se zbavíme šedé ekonomiky.* 2023 [cit. 20.3.2023]. Dostupné z www: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/inflace-prokop-rozhovor-duchody-vlada-cesko_2301111853_pat

PROKOP, D. *Víc než půlka dlužníků omezuje příjem, experti radí určit adekvátní výdělek.* 2023 [cit. 30.3.2023]. Dostupné z www: <https://cesky.radio.cz/vic-nez-pulka-dluzniku-omezuje-prijem-experti-radi-urcit-adekvatni-vydelek-8775741>

PREUSS, O., *Založení a ručení akciové společnosti.* 2022 [cit. 10.3.2023]. Dostupné z www: <https://dostupnyadvokat.cz/blog/ruceni-akciove-spolecnosti#ruceni>

ŘEPKA, V. *Podnikatelé v potížích mohou odvrátit úpadek díky návrhu zákona zavádějící tzv. preventivní restrukturalizaci.* Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2023. [cit. 18.3.2023]. Dostupné z www: <https://www.justice.cz/?clanek=podnikatele-v-potizich-mohou-odvratit-upadek-diky-navrhu-zakona-zavadejici-tzv-preventivni-restrukturaliza-1>

TROJAN, T., *Žaloba na doplnění pasiv [online]* Chrudim: Právní prostor: 2021 [cit. 13.3.2023]. Dostupné z www: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/zaloba-na-doplneni-pasiv>

VEJVODOVÁ, A. *Svět zaplavují neživotaschopné firmy. Brzdí to hospodářský růst.* 2022 [cit. 17.3.2023]. Dostupné z www: <https://ekonom.cz/c1-67045970-svet-zaplavuji-nezivotaschopne-firmy-brzdi-to-hospodarsky-rust>

Vysoká škola ekonomická v Praze, *Konference restrukturalizace a insolvence.* 2022 [cit. 14.3.2023]. Dostupné z www: <https://im.vse.cz/restrukturalizace-a-insolvence/konference-2020/#o-konferenci>

ŽIŽLAVSKÝ, M. *Reorganizace je výhodnější pro všechny, ale v praxi převažují konkurzy.* 2021 [cit. 14.3.2023]. Dostupné z: <https://www.zizlavsky.cz/reorganizace-je-vyhodnejsi-pro-vsechny-ale-v-praxi-prevazuji-konkurzy/>

ŽIŽLAVSKÝ, M. *Preventivní restrukturalizace umožní podnikatelům v potížích odvrátit úpadek.* 2023 [cit. 14.3.2023]. Dostupné z www: <https://advokatnidenik.cz/2023/01/18/preventivni-restrukturalizace-umozni-podnikatelum-v-potizich-odvratit-upadek/>

ŽIŽLAVSKÝ, M., *Preventivní restrukturalizace neslouží k řešení úpadku.* 2023 [cit. 17.3.2023]. Dostupné z www: <https://advokatnidenik.cz/2023/01/20/preventivni-restrukturalizace-neslouzi-k-reseni-upadku-rika-michal-zizlavsky/>

ŽIŽLAVSKÝ, M. *Je možná záchrana životaschopného podniku v insolvenční?.* 2016 [cit. 14.3.2023]. Dostupné z www: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/je-mozna-zachrana-zivotaschopneho-podniku-v-insolvenci>

Přílohy

Úpadek podniku a jeho vliv na ekonomiku jiných podnikatelských subjektů

Lucie Pavlíčková, KEMBC02

Řešená problematika

úvod

Pro oblast ekonomiky je úpadek podniku významným stavem, který je potřeba řešit.

problém

Byly definovány **skutečnosti**, které ovlivňují fungování ostatních subjektů v okolí úpadce. Byly nalezeny **subjekty**, kterých se tyto skutečnosti týkají a jak je ovlivňují.

přístup

Došlo k proniknutí do problematiky úpadkového práva a nalezení ekonomických souvislostí.

Postup řešení

zdroj

Zdrojem informací byly odborné publikace, zákony ČR a jejich výklady. Dále důvodové zprávy pro pochopení důvodu jejich vzniku.

získávání

V oblasti úpadkového práva se pohybuje skupina významných odborníků, kteří se účastní konferencí a publikují odborná díla, komentují dění v oblasti. Dostupnost dat a informací byla velmi dobrá.

zpracování

Zpracování této práce probíhalo formou rešerší odborné literatury, spolupráce s kanceláří insolvenčního správce a konzultace s účetní firmou.

Výsledky práce

Z výsledků práce vyplynulo, že.....

- Insolvenční zákon se od svého vyhlášení v r. 2008 v mnoha částech změnil. Změny se dají označit, jako změny k lepšímu.
- Z původně striktního rozdělení řešení úpadků občanů oddlužením a firmy konkurzem se hranice posunula.
- Vysoký podíl na těchto změnách měly novely Insolvenčního zákona v době koronavirové.

Výsledky práce

Z výsledků práce vyplynulo, že.....

- V oblasti řešení úpadku podniků je ještě velký prostor pro zlepšení. Bylo zjištěno, že 40 % z nich po shledání úpadku již nemá žádný majetek. Znamená to, že finanční situace v podniku je řešena buď pozdě nebo je v takovém jednání úmysl.
- V ČR neručí vlastník za dluhy svého podniku a jediný kdo může v případě úpadku prokázat nekalé úmysly je insolvenční správce.
- Je žádoucí pomoci podniku ještě za jeho fungování než v okamžiku již zjištěného nebo hrozícího úpadku.

Výsledky práce

Z výsledků práce vyplynulo, že.....

- Úpadek podniku ovlivňuje nejvíce dění v mikroekonomické oblasti a sociální. Bylo zjištěno přímé ovlivňování ekonomiky následkem snížení pracovních míst, snížení důchodů domácností a tím zvyšující se zadluženosti osob.
- Opačným pohledem také úpadek spotřebitelů ohrožuje tržní sílu podniku.
- Z makroekonomického hlediska úpadek ovlivňuje zejména oblast vyšších transferových plateb, nižších příjmů z daní.

Výsledky práce

Z výsledků práce vyplynulo, že.....

- Významným zjištěním byla skutečnost nedostatečného vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti jak u dětí tak u dlužníků, kteří prokázali při procesu exekuce nebo insolvence významnou neznalost.
- Zákon zavádí, novelou insolvenčního zákona v roce 2019 v rámci oddlužení povinné vzdělání dlužníků, ale tento institut je zatím zcela neuchopený a nepoužívaný.

Doporučení

Na základě výsledků lze doporučit.....

1. Z ekonomického hlediska je přínosnější pomoci podniku v nevýhodné ekonomické situaci, ještě před hrozícím úpadkem. Připravuje se nový zákon o preventivní restrukturalizaci.

---

2. Zaměření na prevenci, tedy vzdělání v oblasti financí a práva, zajistí dětem lepší vstup do života a orientaci na trhu.

---

3. Pro společnost by bylo přínosné, kdyby se z šedé ekonomiky vrátili subjekty, které v ní hledají útočiště zejména kvůli dluhům.

Závěr

Práce přinesla přehled o možnostech řešení úpadku soudní i mimosoudní cestou.

Byly nalezeny a představeny subjekty, které jsou dotčeny úpadkem podniku a jakým způsobem se k této skutečnosti mají postavit s co nejmenšími následky.

Všechny subjekty by se měli chovat odpovědně, být obezřetní ve výběru obchodního partnera a komunikovat.

**DĚKUJI ZA
POZORNOST**